

Anna Forsten, Taia Bäckström

Vuorohoidossa olevien lasten ajatuksia vanhemmuudesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

22.9.2014

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Anna Forsten, Taia Bäckström Vuorohoidossa olevien lasten ajatuksia vanhemmuudesta 41 sivua + 3 liitettä 22.9.2014
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo Yliopettaja Jyrki Konkka
<p>Opinnäytetyössä selvitämme mitä vuorohoidossa olevat lapset ajattelevat vanhemman tehtävistä ja mitä he vanhemmiltaan toivovat. Lisäksi työssä tarkastelemme, miten lasten ikävä päiväkodissa ilmenee ja miten aikuinen voi ikävää parhaiten helpottaa. Selvitimme lasten ajatuksia kolmen teeman kautta. Teemat olivat: 1) Vanhemmuuden roolit, 2) Perheen yhteiset hetket sekä 3) Ikävä, paha mieli ja niiden helpottaminen.</p> <p>Teimme opinnäytetyömme eräässä helsinkiläisessä vuoroitoa tarjoavassa päiväkodissa. Käytimme opinnäytetyössämme kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Keräsimme aineistomme teemahaastattelemalla sekä saduttamalla seitsemää 4–5-vuotiasta lasta. Rajasimme sadutuksen aiheen maailman parhaaseen äitiin ja/tai isään. Aineiston analysoimiseksi käytimme teemoittelua.</p> <p>Tuloksista ilmenee, että lapset näkevät vanhemmuuden laajana kokonaisuutena, johon kuuluu erilaisia rooleja, joista huoltajan rooli on vahvimpana. Haastatteluiden perusteella lapset viettävät mieluiten yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa pelaten ja leikkien. Aina vanhempi ei ole lapsen mieleen; lasten mielestä vanhemmat olivat ikävimpiä rajatessaan lasten toimintaa tai kun he eivät huomioineet lasta. Yleisesti lapset kokivat aikuisen fyysisen läsnäolon sekä läheisyyden, kuten halaamisen ja silittämisen, parhaiten ikävää helpottaviksi tekoiksi.</p> <p>Johtopäätöksenä toteamme lasten kaipaavan vanhempiaan ja haluavan viettää aikaa heidän kanssaan. Lapset näkevät vanhemmuuteen kuuluvan samoja asioita, kuin miten teoreettinen viitekehysemme vanhemmuutta määrittelee. Lapset kertoivat haluavansa viettää aikaa vanhempiensa kanssa lapsille ominaisin tavoin, mihin vanhempien tulisikin kiinnittää huomiota. Lapset toivat esille sen, mikä heidän ikätasolleen kuuluu; lapset tarvitsevat ja haluavat läheisyyttä perusturvallisuuden tunteen vahvistumiseksi. Vuorohoidossa kasvattajien tulisi huomioida riittävä läheisyyden osoittaminen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.</p>	
Avainsanat	vanhemmuus, kasvatuskumppanuus, vuoroito, varhaiskasvatus, osallisuus

Authors Title Number of Pages Date	Anna Forsten, Taia Bäckström Children's Thoughts About Parenthood in 24 Hour Day Care 41 pages + 3 appendices 22 September 2014
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer Jyrki Konkka, Principal Lecturer
<p>In this Bachelor's thesis, we aim to find out what children in 24 hour day care think of the parent's tasks and what they want from their parents. In addition, we will study how children's separation anxiety occurs in kindergartens and how an adult can best relieve it. We studied children's thoughts through three themes. The themes were as follows: 1) Parenting roles; 2) Moments shared by the family; and 3) Separation anxiety, sadness and how to relieve those feelings.</p> <p>We gathered our research material in a 24 hour day care center in Helsinki. Our Bachelor's thesis is a qualitative study. We gathered our research material by theme interviewing and story crafting seven 4–5-year-old children. The theme of the story crafting was the world's best mom and/or dad. We analyzed the material by categorizing it into themes.</p> <p>The results show that children see parenthood as a large entity, including different kinds of roles. The most obvious role is the guardian role. Based on the interviews, children prefer spending time with their parents playing games and playing with toys. The child does not always like his/her parent; children think that parents are unpleasant if they limit the children's activities or if parents do not give enough attention to them. Generally, children experience that an adult's physical presence and affection, like hugging and stroking, alleviates the yearning.</p> <p>In conclusion, we suggest that children miss their parents and want to spend time with them. Children feel that parenthood includes similar aspects than those defined in our theoretical framework. Children told that they want to spend time with their parents in their own characteristic way and this is something that the parents should pay attention to. Children brought up aspects normal to their age level; children need and want affection to strengthen their feeling of basic safety. In a nonstandard hour child care adults should ensure that children receive sufficient amount of affection taking into account their individual needs.</p>	
Keywords	parenthood, educational partnership, 24 hour day care, early childhood education, participation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Päiväkoti toimintaympäristönä	2
2.1	Varhaiskasvatus vuorohoidossa	3
2.2	Yhteistyöpäiväkoti	4
3	Kohti vastavuoroisempaa toimintakulttuuria	4
3.1	Osallisuus lapsen oikeutena	4
3.2	Lapsilähtöisyys ja -käsitys	5
4	Lapsen kasvuympäristö	6
4.1	Lapsi osana perhettä	6
4.2	Kokonaisvaltainen vanhemmuus	8
4.2.1	Vanhemmuuden roolit	10
4.2.2	Vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä	12
4.3	Kasvatuskumppanuus	13
5	Tutkimustehtävä	15
6	Opinnäytetyön toteutus	15
6.1	Tutkimusmenetelmät	17
6.1.1	Teemahaastattelu	17
6.1.2	Sadutus	18
6.2	Sisällön käsittely ja analysointi	20
7	Tulokset	23
7.1	Vanhemmuuden roolit	23
7.1.1	Saduissa esiintyneet vanhemmuuden roolit	23
7.1.2	Haastatteluissa esiintyneet vanhemmuuden roolit	24
7.2	Perheen yhteiset hetket	27
7.2.1	Yhdessä vanhemman kanssa	27
7.2.2	Tylsä vanhempi	28
7.3	Ikävä, paha mieli ja niiden helpottaminen kotona/päiväkodissa	29
8	Johtopäätökset	31
9	Pohdinta	34
	Lähteet	38

Liitteet

Liite 1. Suostumuslomake vanhemmille

Liite 2. Teemahaastattelupohja

Liite 3. Juliste lasten ajatuksista

1 Johdanto

Hyvästä vanhemmuudesta on paljon erilaisia näkemyksiä ja se puhututtaa ihmisiä laajasti. Opinnäytetyömme aiheen ajankohtaisuus näkyy hyvin nykypäivän moniulotteisessa mediassa. Tällä hetkellä on menossa Suomen Akatemian rahoittama Perheet 24/7 -tutkimushanke, jossa tarkastellaan vuorohoidossa olevien lasten perheitä. Hankkeen tarkoituksena on selvittää, miten vanhempien vuorotyö vaikuttaa perheen arkeen sekä lasten emotionaalisiin ongelmiin. (Aina töissä n.d.) Ympäri vuorokautisessa palveluyhteiskunnassamme tulisikin nyt paneutua siihen, miten vuorotyö vaikuttaa vanhemmuuteen ja sitä kautta lapsiin. Helsingin Sanomissa on kirjoitettu siitä, miten yhteiskunta tulisi muuttaa vuorotyötä tekeviä vanhempia paremmin palvelevaksi. Kirjoituksissa pohditaan tulisiko vuorohoitoa tarjota enemmän vai tulisiko työnantajien tarjota enemmän päivätyötä pienten lasten vanhemmille. Toivomme, että tällä hetkellä laadittavassa vuorohoitoa koskevassa lainsäädännössä huomioidaan lasten hyvinvointia koskevat seikat. (Jompero 2013; Pajuriutta 2013.) Hieman ristiriitaista on, että vuorohoidon vanhempia kritisoidaan mediassa siitä, etteivät he ole tarpeeksi lastensa kanssa (Jompero 2013). Samaan aikaan alle kolmevuotiaiden lasten vanhempia houkutellessa töihin joustavalla hoitorahalla (Karttunen 2013).

Opinnäytetyössämme selvitämme, mitä vuorohoidossa olevat 4–5-vuotiaat lapset eräässä helsinkiläisessä päiväkodissa ajattelevat vanhemmuudesta. Tutkimme aiheita lasten näkökulmasta kolmen pääteeman kautta; 1) millaisia rooleja lasten mielestä vanhemmuuteen kuuluu, 2) miten lapset haluaisivat viettää yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa sekä 3) miten lasten ikävä ja paha mieli ilmenee ja miten aikuinen niitä parhaiten voisi lievittää. Lasten ajatuksia aiheesta ei ole aikaisemmin tällä tavoin selvitetty. Vuorohoitoa on tutkittu vasta vähän ja siitä kaivattaisiinkin enemmän tutkimusta. Tästä syystä päätimme tutkia vuorohoidossa olevia lapsia. Pääteemaksi valitsimme vanhemmuuden, koska vuorohoito tuo siihen erityisiä haasteita. Lisäksi aiheen ajankohtaisuus vaikutti valintaamme.

Opinnäytetyössämme on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Käytimme teemahaastattelua ja sadutusta tutkimusmenetelminä aineiston keräämiseksi keväällä 2014. Toteutimme teemahaastattelun yksilöhaastatteluna ja lasten ajatusten esille saamiseksi aihesadutimme lapsia. Tutkielman kannalta oleellisen tiedon saamiseksi raja-

simme sadun aiheen koskemaan maailman parasta äitiä ja/tai isää. Perehdymme työsämme laajasti vanhemmuuden eri osa-alueisiin ja tarkastelemme vanhemmuuden moninaisuutta. Koska tarkastelemme aihetta lapsen näkökulmasta, perehdyimme myös lapsen ajattelun kehitykseen.

2 Päiväkoti toimintaympäristönä

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen eri kasvu- ja oppimisympäristöissä tapahtuvaa pedagogista ja kasvatuksellista toimintaa, joka perustuu lasten ja aikuisten väliseen sekä lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen, mutta myös aikuisten keskinäiseen toimintaan ja yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen toiminnallisena alueena ovat kodin lisäksi erilaiset päivähoitomuodot, kuten päiväkoti, perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito sekä kolmannen sektorin tarjoamat palvelut, kuten seurakuntien ja yhdistysten järjestämä toiminta. Laajasti ajateltuna varhaiskasvatus liittyy kaikkeen siihen yhteiskunnalliseen toimintaan, jolla pyritään vaikuttamaan lapsen kasvuolosuhteisiin ja edistämään lapsen mahdollisimman suotuisaa kehitystä. (Karila – Nummenmaa 2001: 26–28.)

Valtakunnallista julkista varhaiskasvatustoimintaa ohjaava asiakirja, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005: 8–11) korostaa, että varhaiskasvatuksessa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudella tuetaan lapsen yksilöllistä kehitystä. Varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka päämääränä on edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuksessa lapsen omaehtoisella ja vapaalla leikillä on keskeinen merkitys. Jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden, tarvitaan vanhempien ja kasvattajien välille tiivistä yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta. Yhteiskunnan järjestämän, valvoman ja tukeman varhaiskasvatuksen lähtökohdiana on varhaiskasvatukselliseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien tuntemukseen perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 8–11.)

2.1 Varhaiskasvatus vuorohoidossa

Laki lasten päivähoidosta määrittelee Suomessa varhaiskasvatustoiminnan perustan. Laki velvoittaa kuntia järjestämään kaikille alle kouluikäisille päivähoitopaikan vanhempien näin toivoessa. Vuorohoitoa koskevaa erillistä lainsäädäntöä ei vielä ole, joten jokainen kunta määrittelee itse vuorohoidon ja sitä koskevat linjaukset. Päivähoitolaki velvoittaa kuitenkin kuntia järjestämään päivähoitoa eri vuorokauden aikoina. Lain mukaan päivähoitoa on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sellaisin toimintamuodoin, siinä laajuudessa sekä sellaisina vuorokauden aikoina, jona sitä tarvitaan. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973: 2§; 11§.) Vuorohoidossa lasten viettämälle ajalle ei ole säädetty maksimi tuntimäärää, vaan se on perheen tarpeista riippuvaista (Hevonoja 2013).

Vuorohoidon toteutumisen periaatteita on lainsäädännön tueksi linjattu kahdessa valtakunnallisessa työryhmässä. Varhaiskasvatustyöryhmä (Sosiaali- ja terveysministeriö 1999: 85) sekä vuorohoidon työryhmä (Sosiaalivirasto 1999: 4–5) määrittelevät vuorohoidon päivähoitoksi, jota tarjotaan perheiden päiväkotii-ikäisille ympärivuorokautisesti. Vuorohoito on tarkoitettu niitä perheitä varten, joissa molemmat lapsen huoltajat tekevät vuorotyötä tai yhden huoltajan perheitä varten, joissa pääasiallinen huoltaja tekee vuorotyötä. Vuorohoidon järjestelyt vaihtelevat kunnasta toiseen. Sitä voidaan järjestää joko päiväkodissa, perhepäivähoitossa tai ryhmäperhepäiväkodeissa kunnasta riippuen. (Sosiaalivirasto 1999: 4–5; Sosiaali- ja terveysministeriö 1999:85.)

Asetuksessa lasten päivähoidosta (239/1973, 4§) todetaan, että lapsen hoitoaika saa yleensä jatkua enintään kymmenen tuntia vuorokaudessa. Vuorohoidossa tätä pykälää ei voida soveltaa sellaisenaan. Joidenkin lasten kohdalla ongelmaksi ovat muodostuneet vanhempien ylittöistä ja ylimääräisistä työvuoroista johtuvat pitkät hoitajaksot. Koska hoitajat ovat epäsäännölliset, tulee vuorohoidossa olevan lapsen hoidon, kasvun ja oppimisen turvaamiseksi kiinnittää erityistä huomiota lapsen sosiaaliseen kasvuympäristöön, viihtyvyyteen, lapsen vireystilan vaihteluihin, turvallisuudentunteen tarpeeseen, kasvatuskumppanuuteen sekä riittävän hyvään tiedonkulkuun henkilöstön kesken. (Sosiaalivirasto 1999: 5.)

2.2 Yhteistyöpäiväkoti

Yhteistyöpäiväkotinäimme toimi eräs Helsingin kaupungin vuorohoitoa tarjoava päiväkoti. Helsingin kaupungin päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteissa nostetaan esille myös meidän opinnäytetyömme kannalta keskeisiä teemoja. Tavoitteet on asetettu niin lapsen kuin koko perheenkin näkökulmasta, ja Helsingin kaupunki pyrkii myös vaa- limaan kasvatuskumppanuutta. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2011: 7.)

Valitsimme kyseisen päiväkodin yhteistyökumppaniksemme sen takia, että he kokivat aiheemme tärkeäksi ja olivat innokkaita auttamaan meitä opinnäytetyön teossa. Käydes- sämme tutustumassa yhteistyöpäiväkotiiimme kuulimme, että yhteyshenkilömme tekee myös tällä hetkellä lopputyötä ylempään ammattikorkeakouluun. Yhteyshenkilömme ai- koo hyödyntää opinnäytetyöstämme saatuja tuloksia omassa työssään.

3 Kohti vastavuoroisempaa toimintakulttuuria

Lasten osallisuus on tärkeää ja siksi haluamme työssämme painottaa lasten osallisuutta. Lapsen ääntä tulisi kuulla enemmän. Mielestämme lapsen osallisuutta ja kykenevyyttä aktiivisena toimijana vähätellään ja monen suusta kuulee, että ”sehän on vasta lapsi” tai ”osaako noin pieni vielä sanoa”.

3.1 Osallisuus lapsen oikeutena

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa 12 artiklassa sekä Suomen perustuslain 6 §:ssä puhutaan lapsen osallisuudesta sekä oikeudesta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin oman kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsen osallisuus tulee esille enemmänkin oikeutena sanoa omat mielipiteensä itseään koskevissa asi- oissa, kun taas Suomen perustuslaissa puhutaan lapsen oikeudesta saada vaikuttaa it- seään koskeviin asioihin. Molemmissa painotetaan kuitenkin lapsen kehitystason huo- mioonottamista. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989; Suomen perustuslaki 731/1999 § 6.) Lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 4 § mukaan vanhempien on kohdeltava lasta itsenäisenä yksilönä, jolla on omat tarpeet ja toivomukset. Vanhempien on keskusteltava lapsen kanssa ennen kuin tekee päätöksiä lapsen henkilökohtaisista

asioista, mikäli se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 § 4.)

Kokemus kuulumisesta yhteisöön tärkeänä yksilönä ja ryhmän jäsenenä lisää lapsen osallisuutta. Tämä edellyttää, että lapsi kokee olevansa tärkeä, häntä kuullaan aidosti ja hän on näkyvä. Lapsen tärkeyden ja yhteisöllisyyden tunnetta voidaan lisätä sillä, että hänen tekemisiään ja ajatuksiaan arvostetaan. On tärkeää huomioida lapsen jälki ympäristössä ja tukea lapselle ominaisia tapoja toimia. (Kaskela – Kronqvist 2007: 19.) Sillä myös vahvistetaan lapsen hyvinvointia ja käsitystä itsestään sekä lisätään lapsen mahdollisuuksia osallistua. Lapselle mielekäs toiminta ilmentää hänen ajatteluaan sekä tunteitaan. Kasvattajan onkin tässä oltava aktiivisessa roolissa. Havainnoimalla lapsen toimintaa, aikuinen saa väylän lapsen ajatteluun sekä maailmaan. Kun kasvattaja ottaa lapsen mielipiteet ja toiveet huomioon toimintaa suunniteltaessa, päästään vastavuoroisuuteen ja se lisää lapsen osallisuuden tunnetta omassa arjessaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20.) Karlsson (2000: 13–14) tuo hyvin esille, että ongelmana lapsen osallisuudelle ei ole lapsi, eikä hänen vajavaiset taitonsa, vaan aikuisten toimintakulttuuri. Lapset toimivat edelleen työntekijöiden toiminnan kohteina ja siksi lasten mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun koetaan vähäiseksi.

3.2 Lapsilähtöisyys ja -käsitys

Lapsilähtöisyys on aidoimmillaan sitä, että lapsi saa olla oma itsensä, lapsi lapsen omassa maailmassa. Tärkeää lapsilähtöisyydessä on se, että aikuinen pystyy kantamaan hänelle kuuluvan vastuun ja huolehtimaan siitä, että lapsella on selkeät rajat, rytmit ja rutiinit. Lapsen kuuluu saada toimia hänelle luontaisilla tavoilla. Luotettavan, kunnioitusta osoittavan ja turvallisen aikuisen kanssa lapsi saa kasvaa itsenäiseksi ja itseensä luottavaksi nuoreksi. (Jantunen 2011: 6–11.)

Lapsilähtöiset kasvattajat luottavat lapsiin, keskustelevat lasten kanssa, rohkaisevat heitä kertomaan ajatuksiaan ja ovat niistä kiinnostuneita, kuuntelevat lasten mielipiteitä sekä ottavat ne huomioon. Jos kasvatus on lapsilähtöistä, on se voimavara lapsen elämässä. Lapsilähtöisessä toiminnassa aikuinen ja lapsi ovat enemmän tasavertaisia ja he toimivat yhteistyössä sekä vuorovaikutuksessa jossa molempien aloitteita kunnioitetaan. (Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 34–37.) Lapsen ikä- ja kehitystaso tulee aina huomioida lasten kanssa työskenneltäessä. Lapselta itseltään voi ja tulee kysyä asioita. On aivan eri kysyä asioita lapselta kuin hänen vanhemmaltaan. Heillä voi olla

aivan eri käsitykset asioista. (Järvinen – Lankinen – Taajamo – Veistilä – Virolainen 2012: 26–28.)

Varhais- ja varhaiserityiskasvatuksen lehtori Leena Turjan (2012: 41–45) mukaan vallitsevana lapsinäkemys on käsitys lapsesta puutteellisena, osaamattomana ja keskeneräisenä. Näkemys mukaan lapset tulee kasvattaa aikuisiksi tulevaisuutta ja yhteiskuntaa varten. Käsitys on kuitenkin muuttumassa suuntaan, jossa lapsia pidetään aktiivisina, aloitteellisina ja osaavina. (Turja 2012: 41–45.)

4 Lapsen kasvuympäristö

Perheessä on yleensä kaikkein läheisimmät ihmissuhteet, joita ihmisillä on. Ne ovat ihmisille merkityksellisimpiä. Perheissä siirtyy erilaisia arvoja ja käsityksiä sukupolvelta toiselle. Lapsi kasvaa perheessään, joten sillä on suuri vaikutus siihen, miten lapsi kokee itsensä, omat mahdollisuutensa tai esimerkiksi elämän tarkoituksen. Perheen hyvinvointi heijastuu myös lasten hyvinvointiin, sillä lapset ovat osa sitä. Kun pyritään huomioimaan lasten hyvinvointi, on siis huomioitava koko perhe. (Mattila 2004: 13–16.)

4.1 Lapsi osana perhettä

Vanhemmat liittyvät olennaisesti lasten perheisiin. Yleensä vanhemmat lapsineen määrittelläänkin perheeksi. Tilastokeskus (n.d.) määrittelee perheen seuraavanlaisesti:

Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.

Lapsiperhe taas on sellainen, jossa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus n.d.). Vuoden 2012 lopussa Suomessa perheitä oli 1 466 000. Perheiden määrä onkin viime vuosina kasvanut vuosittain, ainakin viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. (Tilastokeskus 2013.)

Väestöliiton tutkimuksen mukaan suomalaisille perhe merkitsee eniten läheisyyttä, vastuuta muista, yhdessä olemista ja henkistä tukea. Tutkimuksessa selvitettiin myös keitä

suomalaisten mukaan perheeseen kuuluu. Osallistujista yli 85 % on sitä mieltä, että mikäli isovanhemmat asuvat vanhempien ja lasten kanssa, ovat he osa perhettä. Perheen muodostivat yli 70 % mielestä myös vanhemmat ja muualla asuvat aikuiset lapset. Myöskin vanhemmat ja lapset sekä muualla asuvat isovanhemmat nähtiin noin 70 % tapauksissa perheenä. (Paajanen 2007: 26–27.) Ihmisten käsitykset perheestä ovat siis erilaisia ja poikkeavat esimerkiksi Tilastokeskuksen perheen määritelmästä. Laeissa ei ole mitään yhtenäistä määrittelyä perheelle, vaan eri laeissa perhe määritellään eri tavoin. Osa lainsäädännöstä laskee perheeksi ainoastaan avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen solmineet. On myös lakeja, joissa avioliitossa elävät nähdään perheenä. (Perheet ja laki 2011.)

Lapsille perhe on hyvin tärkeä. Se on osa heidän identiteettiään ja he näkevät itsensä pitkälle osana perhettään. Vanhemmat ovat myöskin lapsille oleellinen osa heitä itseään. Perhe on lapselle siinäkin määrin tärkeä, että jos perhettä ei huomata tai kunnioiteta voi lapsesta tuntua suoraan siltä, ettei häntä huomata tai kunnioiteta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kuuluu tuntea lasten vanhemmat sekä perhetausta hyvin, sillä silloin he pystyvät paremmin tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Ammattilaisten on hyvä aidosti kuulla lasta. Tällöin he pystyvät paremmin ymmärtämään, miten lapsi oman perheensä ja vanhempansa kokevat. Lapsille lapsen oma perhe on tavallinen, oli se sitten millainen tahansa esimerkiksi vähemmistöön kuuluva. (Jämsä 2008: 23–24.) Lapset elävätkin nykyään hyvin monenlaisissa ja erilaisissa perheissä. On esimerkiksi avioliitossa eläviä perheitä, yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä, lapsettomia aviopareja, yhteistaloudessa eläviä perheitä sekä lesbo- ja homopareja, joilla on lapsia. Perheet eivät ole samanlaisia. Niillä on muun muassa omat erityispiirteensä sekä sääntönsä. (Asen 1995: 12–14.) Lasten hyvinvointi ja terve kehitys ei ole välttämättä riippuvaista siitä, keitä perheeseen kuuluu. Lapset voivat ihan yhtä hyvin tavallisissa ydinperheissä kuin esimerkiksi sateenkaari-perheissä. Lapsen kannalta ei ole oleellista, mitä sukupuolta hänestä huolehtiva edustaa. Tärkeintä on, että lapsi saa hoivaa ja yksikin vanhempi riittää, kunhan hän huolehtii lapsesta kunnolla. Yksi luotettava ja turvallinen vanhempi on parempi kuin kaksi vanhempaa, joihin ei voi kumpaankaan luottaa. (Sinkkonen 2010: 44, 56–57, 60.) Perheet ovat muuttuneet myös niin, että isät ovat nykyään enemmän koti-isiä kuin ennen. Vaikka tämä asia on yleisestikin keskustelussa tiedossa, voi tämän päätellä myös tilastoista; ainakin viimeisten kuuden vuoden aikana isien määrä vanhempainpäivärahasaajina on lisääntynyt joka vuosi (Vanhempainpäiväraha 2013: 13).

Savikon (2013: 55–57) pro gradu -tutkielmassa selviää, millainen on lasten mielestä perhe. Lasten näkemysten mukaan perhe on sellainen kuin heidän oma perheensä on, myös muut kuin äiti, isä ja lapset voivat kuulua perheeseen sekä perhe voi olla myös toisenlainen kuin lapsen oma perhe. Lapset nostavat myös isovanhempiaan esille kertoessaan perheistään. (Savikko 2013: 55–57.) Väestöliiton tutkimuksen mukaan yhdessä asuminen on lapsille usein se määrittävä tekijä, jotka kuuluvat perheeseen. Toiset lapset kuitenkin laskevat perheenjäseniksi myös muita sukulaisia tai määrittävät perheensä sen mukaan, mikä on heidän biologinen alkuperäisperheensä. Lapsille on hyvin yleistä määrittää myös lemmikkieläimet osaksi perhettä. Väestöliiton tutkimukseen olivat vastanneet hyvin eri-ikäiset lapset (6–16-vuotiaat) ja iän nähtiin vaikuttavan lasten vastauksiin. (Ritala-Koskinen 2001: 114–126.)

4.2 Kokonaisvaltainen vanhemmuus

Vanhemmuus koostuu monista tekijöistä. Se on jakamista, epäröimistä, neuvottelemista siitä, mikä on lapselle hyväksi, luovaa työtä lasten muuttuvien tarpeiden suhteen sekä jatkuvaa sopeutumista uuteen. Vanhemmuuteen kuuluu velvollisuuksia, mutta myös oikeuksia. Nämä velvollisuudet ovat myöskin lasten oikeuksia. Vanhemmuus on sitä, että omat tarpeet jäävät lapsen tarpeiden ja hyvinvoinnin edistämisen taakse. Vanhemmuus on ennen kaikkea läsnäoloa ja vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä. Se on myös ikuisesti kestävä suhde lapseen. (Schmitt 2003: 315–319.) Marjatta Kallialan mukaan yksi vanhemmille kuuluva tehtävä on leikkiä lastensa kanssa. Leikin kautta vanhempi pystyy paremmin kuuntelemaan lastaan sekä tutustumaan häneen. Joskus voi vaikuttaa siltä, ettei lapsi halua leikkiä vanhempansa kanssa. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että vanhempi on useasti kieltäytynyt, kun lapsi on pyytänyt häntä kanssaan leikkimään. (Alatalo 2014.) Tämä aihe, kuuluuko vanhemman leikkiä lapsensa kanssa puhuttaa laajasti kasvattajia esimerkiksi Internetin keskustelupalstoilla sekä blogeissa. Vanhemmat ovat enemmän valmiita pelaamaan pelejä lastensa kanssa kuin leikkimään. (KaksPlus 2011; Äiti ja melukylän lapset 2014.) Leikkiminen kuitenkin kuuluu liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen ilmaisemisen lisäksi lapsille luontaisiin tapoihin toimia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20). Perälä-Littusen tekemässä tutkimuksessa rakkaus koettiin erityisen tärkeäksi vanhemmuuteen liittyväksi asiaksi. Rakkauteen kuuluu monet ulottuvuudet, kuten ajananto lapselle, ruoanlaitto, tavaroiden osto sekä lohduttaminen ja rajojen asettaminen. Tähän tutkimukseen olivat vastanneet hyvin eri-ikäiset ihmiset. (Perälä-Littunen 2004:159–162.)

Hyvää vanhemmuutta on toisen vaikea määritellä ulkoa päin. On lapsesta riippuvaista, millainen vanhempi vastaa parhaiten hänen tarpeitaan. (Sinkkonen 1997: 13–14.) Vanhemmuudessa ei kuulu tavoitella täydellisyyttä. Suurin osa vanhemmista on riittävän hyviä, mikä on tärkeintä. Riittävän hyvä vanhemmuus syntyy halusta rakastaa, tukea ja auttaa lasta hänen kasvaessaan ja kehittyessään. Riittävän hyvä vanhempi kykenee asettamaan lapsen tarpeet omiensa edelle sekä pystyy tarjoamaan tarpeeksi huolenpitoa, turvaa, rajoja sekä lohdutusta lapselle, vaikka omat voimavarat olisivatkin vähissä. (Mattila 2011: 55–56.) Vanhemman tulee olla parhaansa tekevä ja lastaan rakastava. Jos pyrkii olemaan täydellinen ja täyttämään kaikki lapsen toiveet, voi se kääntyä itseään vastaan ja olla haitaksi lapsen kehitykselle. (Sinkkonen 2010: 83–84.)

Parkerin ja Wangin (2013: 4–7) tutkimuksen mukaan vanhemmat pitävät itseään hyvinä vanhempina. Ainoastaan pieni määrä kokee epäonnistuneensa (6 % tutkimukseen osallistuneista). Hyvään vanhemmuuteen vanhempien mielestä liittyy se, kuinka paljon he aikaansa lastensa kanssa viettävät. Eli mikäli vanhemmat kokevat viettävänsä tarpeeksi aikaa lastensa kanssa, kokevat he itsensä myös paremmiksi vanhemmiksi. Tutkimus osoittaa vanhempien viettävän nykyään paljon enemmän aikaa lastensa kanssa kuin mitä esimerkiksi 50 vuotta sitten. Tutkimuksessa ei ole kuitenkaan huomioitu suomalaisia vanhempia. (Parker – Wang 2013: 4–7.) Tilastokeskuksen (2014) mukaan taas vanhemmat viettivät 2010-vuonna vähemmän aikaa lastensa kanssa kuin mitä vuonna 2000 (Tilastokeskus 2014).

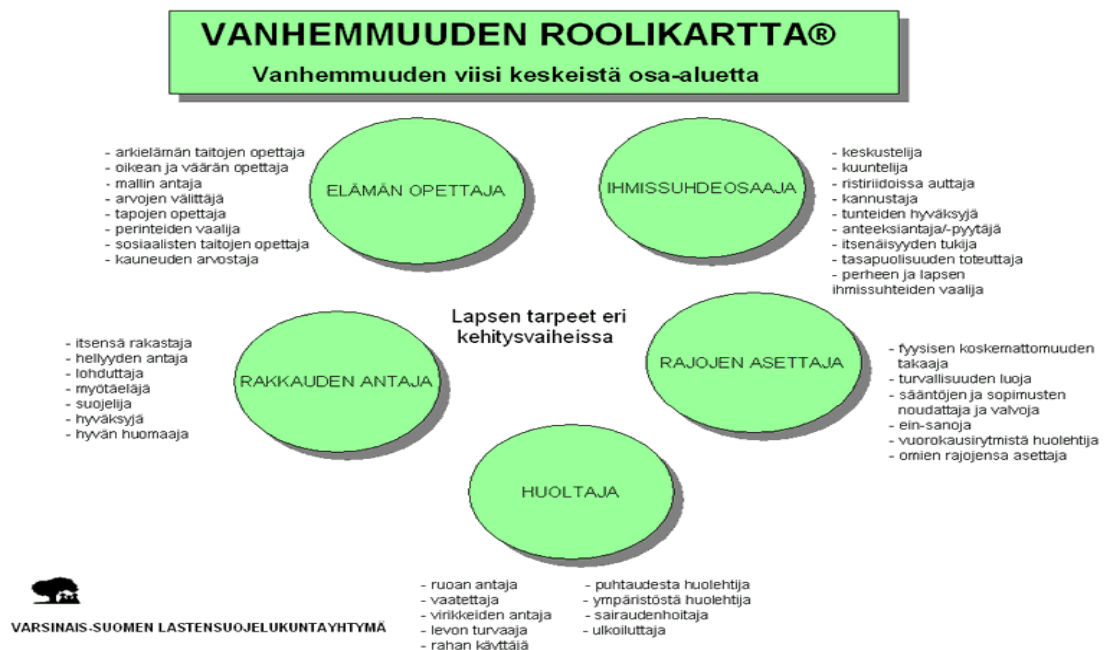
Lapset tarvitsevat vuorovaikutusta, perushoitoa ja tarpeiden huomiointia. Näin lapsen turvallinen ja hyvä kasvu on paremmin turvattu. Myöskin tunne-elämän ja persoonan kehityksen kannalta vanhemmilla on päärooli lapsiensa elämässä. Hyvinvoivaksi lapsi kasvaa, kun hänen ikäisensä tarpeet huomioidaan ja niihin vastataan. (Kinnunen 2005: 15–16.) Lapsilla on tarve tulla kuulluksi, se luo heille turvallisuutta. Vanhemmat ovat tässäkin pääroolissa. Aidolla läsnäolollaan vanhempi vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta. Vanhempien tehtävänä on huolehtia myös siitä, että lapsi tuntee olonsa erityiseksi, ainutlaatuiseksi ja arvokkaaksi. Lapsen täytyy tuntea, että hänestä ollaan kiinnostuneita ja kokea, että hän kelpaa omana itsenään. (Mäkelä – Jantunen 2011: 70–80.)

Savikon (2013: 48–51) tekemän tutkimuksen mukaan selvittäessä 4–6-vuotiaiden lasten käsityksiä vanhemmistaan, esille nousee työhön ja kotitöihin liittyviä asioita. Lisäksi lapset kertovat siitä, mitä he ovat tehneet vanhempiensa kanssa, kun heiltä kysellään

vanhemmistaan. Lapset siis selittävät tutkimuksen mukaan vanhempiaan heidän tekemisensä kautta. (Savikko 2013: 48–51.) Hyvään vanhemmuuteen taas Valkosen (2006: 38–53) tutkimuksen mukaan viides- ja kuudesluokkalaisten lasten mielestä kuuluu monia eri tekijöitä. Valkonen on jakanut lasten ilmaisemat asiat käsiteryhmiin. Näitä ryhmiä ovat pitää huolen, antaa aikaa, välittää ja rakastaa, kiltti, kiva ja antelias, laittaa rajat ja kasvatkaa, ei liian ankara, ei huolehdi liikaa, ei juo eikä polta sekä ei riitele. (Valkonen 2006: 38–53.) Tämän ikäiset lapset määrittelevät siis hyvää vanhemmuutta aika laaja-alaisesti ja syvällisesti.

4.2.1 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden tehtäviä voi määritellä esimerkiksi vanhemmuuden roolikartan avulla. Vanhemmuuden roolikartan ovat kehittäneet Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän perhetukikeskusten henkilökunta. Se on kehitetty työvälineeksi jäsentämään vanhemmuuden sisältöä. Vanhemmuuden roolikarttaa voivat käyttää niin perheiden kanssa työskentelevät kuin omaa vanhemmuuttaan arvioivat ihmiset. Roolikartta koostuu viidestä keskeisestä osa-alueesta eli roolista. Nämä osa-alueet ovat rajojen asettaja, huoltaja, rakkauden antaja, elämän opettaja ja ihmissuhdeosaaja. Roolien merkitys on erilainen ja riippuu lapsen kehitysvaiheesta ja hänen tarpeistaan. (Rautiainen 2001: 3, 24, Liite 1.) Jokaiseen vanhemmuuden rooliin kuuluu alaroleja. Nämä roolit ilmenevät seuraavasta kuviosta.

Kuvio 1. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013).

Vanhemmuuden alaroleihin liittyy vielä yksityiskohtaisempia asioita, joita vanhemman tulee kasvatuksessaan huomioida. Mainitsemme seuraavaksi muutamia. Elämän opettajan rooliin liittyvänä perinteiden vaalijana vanhemman tulee esimerkiksi järjestää vakaumuksen mukaisia juhlapäiviä lapselleen. Ihmissuhdeosaajana vanhemman tulee kuuntelijana paitsi kuunnella niin myös kuulla, mitä lapsi todella sanoo. Rajojen asettajana vanhemman tulee ei:n sanojana esimerkiksi uskaltaa rajata lapsensa käyttäytymistä. Huoltaja-rooliin kuuluu virikkeiden antamisen rooli. Siihen liittyy muun muassa se, että vanhempi tarjoaa lapselleen erilaisia elämyksiä ja antaa hänelle esimerkiksi leluja. Rakkauden antajan pääroolin yhtenä alaroolina on hellyyden antaja. Hellyyden antamiseen kuuluu muun muassa läheisyyden ja hellyyden osoitus lapselle ikätaso huomioiden. Omaa vanhemmuuttaan voi arvioida vanhemmuuden roolikartan avulla. Esimerkiksi ihmissuhdeosaajan roolia voi pohtia sen avulla, miten ylläpitää lapsen suhdetta sukulaisiin, kuten isovanhempiin. (Ylitalo 2011: 44–49, 53.)

Seuraavaksi esittelemme asioita, joita vanhemman tulee huomioida 4–5-vuotiaan kanssa vanhemmuuden roolikartan mukaan. Roolikartassa vanhemmuus on jaoteltu eri osa-alueisiin, jotka linkittyvät hyvin vahvasti toisiinsa. Vanhemman on tärkeää asettaa rajoja jo varhaisessa leikki-ikässä, sillä myöhemmin se voi olla haastavampaa. Rajat ovat tärkeitä siksi, että lapselle tulisi perusturvallisuuden tunne. Rutiinit ovat oleellisia tämän turvallisuuden tunteen takaamiseksi. Rutiineja liittyy esimerkiksi ruokailuihin ja nukkumaan menoon. Leikki-ikäiselle tulee vanhemman opettaa, missä menee fyysisen koskemattomuuden raja. Vaikka leikki-ikäinen tarvitsee vielä paljon hellyyttä, täytyy hänen kuitenkin osata käyttäytyä toisten ja omaa fyysistä koskemattomuutta suojellen. Vanhemman tulee antaa lapselleen kokemus siitä, miten itseä tulee huoltaa ja mikä on sopivaa, esimerkiksi, ettei pakkaseen voi mennä vähissä vaatteissa ja tulee syödä tietyn verran. Lapsen täytyy oppia myös olemaan ilman vanhempaansa ja vanhemman tulee huomioida lapsensa maailman laajentuminen hänen vanhetessaan. Vanhemmat ovat leikki-ikäiselle lapselleen malleja ja on tärkeää, että he itse toimivat omien antamiensa ohjeiden, kieltojen ja neuvojen mukaisesti. Leikki-ikäinen lapsi tarvitsee ihailua sekä lohdutusta. Rakkauden antajana vanhemman tulee konkreettisesti koskettaa lasta. Vanhemman tulee suojella lasta häpeältä ja saada lapsi kokemaan itsensä tärkeäksi, hyväksi ja onnistuneeksi. Lapsen tunteiden hallinnan, säätelyn ja käsittelyn opettajana vanhemman tulee olla ja sanottaa lapsensa tunteita. Vanhemman on myös tärkeää kuunnella lastaan ja viettää paljon aikaa lapsensa kanssa. Jos vanhemmalla ei ole aikaa lapselleen, ei myöskään roolien tehtävät toteudu. Lapsi tarvitsee virikkeitä, mutta ei kuitenkaan liikaa.

Vuorovaikutus on alle kouluikäisenkin kanssa hyvin oleellista, mutta lisäksi tarvitaan leikkejä. (Rautiainen 2001: 24–31; Ylitalo 2011: 55–59.)

Vanhemmuuden roolit ovat muuttuneet paljon ainakin viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana. Äidit ovat nykyisin enemmän töissä kuin ennen, isät hoitavat enemmän kotitöitä sekä lapsiaan kuin aikaisemmin. Isät myöskin viettävät enemmän aikaa lastensa kanssa kuin aiemmin. (Parker – Wang 2013: 1–4.)

4.2.2 Vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä

Hyvä vuorovaikutus lapsen kanssa on sellaista, että vanhempi osaa huomioida lapsen kehitystarpeet sekä on sensitiivinen ja herkkä lapsen viestejä kohtaan. Hyvä vuorovaikutus ei ole vain puhuttua, vaan myös katseilla, eleillä ja äänenpainolla on merkitystä. (Sinkkonen 2010: 269.) Vuorovaikutuksessa vanhempien ja lasten välillä on tärkeää, että lapset saavat palautetta omasta toiminnastaan. Johdonmukaisesti toimivat vanhemmat tukevat paremmin lastensa kehitystä ja hyvinvointia kuin epä johdonmukaisesti itseään ilmaisevat. Vuorovaikutuksen pitää olla ennustettavissa niin, että lapsi tietää miten vanhempi suhtautuu tietynlaiseen käytökseen. Hänen pitää osata ennakoita, saako hän kiitosta vai moitteita. Vanhemman sanallisen viestinnän tulee vastata sitä, mitä hän muuten ilmaisee. Vuorovaikutuksessa tärkeintä on se, ettei lasta kohdella välinpitämättömästi. Mikäli lasta ei kuunnella, voidaan sanoa häneen kohdistuvan psyykkistä väkivaltaa. (Ojala – Uutela 1993: 113–117.) Lapsen toiveita ja tunteita on todella tärkeää kuunnella, sillä monien ihmisten ongelmat ovat peräisin siitä, etteivät he ole tulleet kuulluiksi (Sinkkonen 2010: 38–39).

Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus on muuttunut kontrolloivasta vallankäytöstä enemmän vastavuoroiseen vuorovaikutukseen, lapsen aitoon kohtaamiseen. Tällöin molemmat, sekä vanhempi että lapsi, pyrkivät vaikuttamaan toisiinsa. Tällaisessakin vuorovaikutuksessa on rajoilla ja rutiineilla tärkeä merkitys, koska ne tuovat turvaa lapselle. Aikuisen tulee ohjata lasta erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun lapsi toimii väärin, lapselle kerrotaan, miksi lapsi teki väärin, perustellaan ja muistutetaan miten kuuluu toimia. Molemmat osapuolet tällaisessa vuorovaikutussuhteessa tekevät aloitteita ja molemmilla on erilaisia odotuksia toista kohtaan. Vanhemmalla on kuitenkin suurempi vastuu, sillä hän pystyy paremmin ymmärtämään lapsen näkökulman ja huomioimaan sen. Aikuisen pitää ottaa lapsen odotukset, toiveet ja vaatimukset tosissaan. Tämä on lapsen aitoa kohtaamista, kuuntelemista ja näkökulman ymmärrystä. Vastavuoroisessa

vuorovaikutuksessa vanhemmalla on parhaat mahdollisuudet oppia tuntemaan oma lapsi paremmin sekä tukea ja ohjata häntä kehityksessä. Vanhemman pitää olla tilanteissa sekä henkisesti että fyysisesti aidosti läsnä. (Rusanen 2011: 78–80, 84–85.)

Lapsen kanssa vuorovaikutuksessa olevan aikuisen, esimerkiksi vanhemman, on oltava vuorovaikutuksessa joustava, tarkkanäköinen, huolehtiva ja lempeä. Lapsi tulee kohdata niin, että hän ei tule loukatuksi tai tunne epäarvokkuutta. Vuorovaikutuksen kautta lapsi oppii, millainen hän itse on, millaisia muut ovat, miten toisten ihmisten kanssa toimitaan ja esimerkiksi onko toiset luotettavia. Ei siis ole täysin merkityksetöntä miten lapsen kanssa vanhempi toimii. Myöskin sillä, miten lasta katsoo, on merkitystä. Katseen pitäisi viestiä hyväksyntää, arvostusta, luottamusta, toivoa, vahvuutta, iloa sekä anteeksiantoa. Katseen kautta lapselle välittyy tunne siitä, onko hyväksytty. Lapsen kehityksen kannalta on myös tärkeää tulla nähdyksi. Se on yksi hyvän kasvun kulmakivi. Lapsi oppii luottamaan itseensä, toisiin sekä hänen itsetuntonsa ja omanarvontuntonsa vahvistuvat. Vies-tien ja katseiden avulla tulee luoda lapselle tunne siitä, että on hyväksytty ja arvokas omana itsenään. (Mattila 2011: 18–19, 27, 30–31.)

Vuorovaikutustaidot lapselle kehittyvät kokemuksista ja elämyksistä, joita vanhemmat hänelle tarjoavat. Lapsi tarvitsee aikuisen kiellot, ohjeet ja neuvot. Ne tukevat lapsen omien vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Tunteiden käsittely ja oikeanlainen ilmaiseminen opitaan vanhempien kanssa vuorovaikutuksessa. Jotta lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät monipuolisiksi, tarvitsee hänellä olla vahva ja turvallinen tunneside omiin vanhempiinsa. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen tarvitsee myös aikaa. Aina ei pidä olla hienoa ohjelmaa ja toimintaa lapsille. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen vaatii myös ihan vain juttelua vanhemman ja lapsen välillä. (Alijoki 1998: 17–19.) Hyvä vuorovaikutus on edellytys lapsen hyvälle kehitykselle. Lapsen pitää saada jakaa tunteitaan, ajatuksi-aan, huoliaan, ilojaan, elämäntuskaansa, onneaan ja pohdintojaan turvallisen vanhemman kanssa. (Mattila 2011: 67.)

4.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on sitä, että vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö ovat tietoisesti sitoutuneet yhdessä toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuke-miseksi. Sen keskeiset periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi mo-lempien osapuolten välillä. Vanhempien sekä varhaiskasvattajien tiedot lapsesta luovat

parhaat mahdollisuudet lapsen turvalliselle kasvulle ja hyvinvoinnille. Kasvatuskumppanuus lähtee kuitenkin ensisijaisesti lapsen tarpeista käsin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31–32; Kaskela – Kekkonen 2006: 32–38.)

Kasvatuskumppanuuden keskeinen tehtävä on lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen vahvistaminen sekä lapsen turvallisuuden tunteen lisääminen. Kasvattajan tehtävänä nähdään tämän edistäminen. Sanotaan, että lapsen ja vanhemman välisen suhteen kannattelussa on keskeistä tehdä tilaa vanhemman kokemusten kuulemiselle. (Kaskela – Kekkonen 2006: 23.) Vanhempien sekä päiväkodin henkilökunnan tulee yhdessä huolehtia muun muassa siitä, että lapsi saa ilmaista ikäväänsä ja että siihen vastataan oikealla tavalla. Päiväkodissa henkilökunnan tulee huomioida tapa, millä lapsi otetaan vastaan hoitoon tullessa, miten ikävään vastataan päivän aikana sekä jääkö kotiin lähtiessä hyvä mieli. Vanhemmat voivat edesauttaa päiväkodissa viihtymistä luomalla lapselle tunteen, että päiväkodissa on hyvä olla. Lisäksi vanhemmat voivat vaikka valokuvansa avulla olla ”osana” lapsen arkea erossa ollessaan. Ikävän lievittämistä voi etukäteen ennaltaehkäistä juttelemalla lapselle jo edellisenä iltana tulevista tapahtumista. Kun lapsella on turvallinen olo päiväkodissa, pystyy hän nauttimaan kaverisuhteista sekä aktiviteeteista. (Rantala 2011.) Lapsen ikävän tunteista ei kuitenkaan tule huolestua, sillä pienellä lapsella eroahdistus kuuluu normaaliin kehitykseen varsinkin päivähoitoa aloitettaessa. (Harvard Health Publications 2008).

Kasvatuskumppanuuden keskeiset käsitykset koskevat kasvatusta, arvoja, hyviä kasvatusmenetelmiä, hyvää lapsuutta, hyvää vanhemmuutta sekä perheen tehtäviä. Haasteena ammattilaisen ja vanhemman välisen kasvatuskumppanuuden synnyttämisessä on se, että molemmilla saattaa olla asioista erilaiset käsitykset. Omat arvot sekä elämänsä historia muovaavat jokaisen ajatusmaailmaa esimerkiksi hyvästä vanhemmuudesta. Yksilöhistorialliset kokemukset ovat osana jokaista vuorovaikutustilannetta. Se mitä toisen mielestä kuuluu hyvään vanhemmuuteen, voi toiselle olla ihan samantekevää. Onkin haaste kasvatuskumppanuuden luomisessa, että osaa kunnioittaa erilaisuutta ja hyväksyä toisen näkemykset kasvatukseen liittyen. (Karila 2006: 95–96.) Paljon puhutaan ammattilaisen ja vanhempien arvoista, mutta mitä lapsi vanhemmissaan pitää tärkeänä ja mitä lapsi perheeltään odottaa? Kohtaako lapsen ja aikuisen maailma toisiaan olleenaan. Lapsen äänen kuuleminen toisi kasvatuskumppanuuteen aivan uudenlaisen näkökulman.

5 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyömme tutkimustehtävänä oli selvittää, mitä yhteistyöpäiväkotimme vuorohoidossa olevat lapset ajattelevat vanhemman tehtävistä ja mitä he vanhemmiltaan toivovat. Lisäksi selvitimme, miten lasten ikävä päiväkodissa ilmenee ja miten sitä aikuinen voisi parhaiten helpottaa. Aihetta ei ole tutkittu aiemmin tämän ikäryhmän tai vuorohoidossa olevien lasten osalta. Halusimme saada lasten oman äänen kuuluviin ja siksi keräsimme aineistoa lapsilta itseltään saduttamalla sekä haastatteleamalla heitä. Teemat, joiden pohjalta tutkimustehtäväämme selvitimme, olivat:

1. Vanhemmuuden roolit
2. Perheen yhteiset hetket
3. Ikävä, paha mieli ja niiden helpottaminen

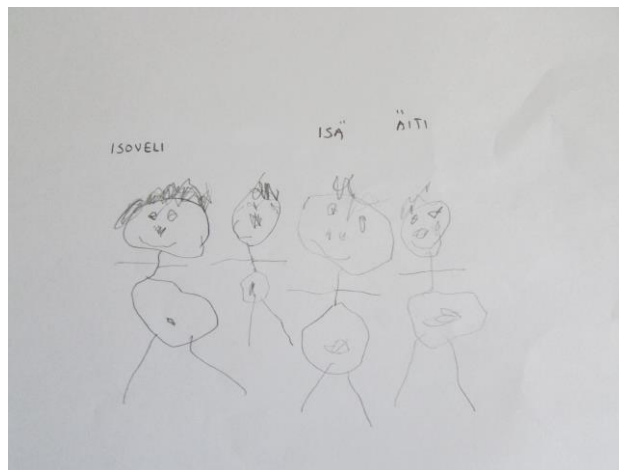
Päätavoitteenamme opinnäytetyössämme oli kerätä tietoa lasten ajatuksista vanhemmuuteen liittyen sekä tuoda ne kasvattajien tietoisuuteen. Lisäksi tavoitteena oli, että sekä vanhemmat että päiväkodin työntekijät voisivat hyödyntää keräämäämme tietoa omassa toiminnassaan kehittävästi esimerkiksi kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi. Ajattelemme myös, että jos aikuiset kysyisivät enemmän lasten toiveita, rikastuttaisi se lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. Toivomme toimintamme myös vahvistavan lasten ajatuksia siitä, että heillä on oikeus omiin toiveisiinsa ja mielipiteisiinsä. Mitä enemmän tehdään tutkimuksia lasten ajatuksista, sitä enemmän se lisää vastavuoroista toimintakulttuuria.

6 Opinnäytetyön toteutus

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Saatuamme tutkimusluvan varhaiskasvatusvirastolta, kävimme päiväkodilla sopimassa käytännön asioista sekä tutustumassa tutkimusjoukkoomme. Olimme toisen koulutehtävän puitteissa päässeet tutustumaan lapsiin jo etukäteen, joten opinnäytetyön aineistonkeruun alkaessa emme olleet lapsille enää vieraita. Opinnäytetyömme kohderyhmä koostui seitsemästä 4–5-vuotiaasta lapsesta. Ikäryhmämme rajaukseen vaikutti 4–6-vuotiaiden normaalin kehityksen piirteet. Kielen kehitys on 4-vuotiaalla kehittynyt jo niin, että hän käyttää 5–6-sanaisia lauseita. Tätä vanhempi lapsi kertoo tarinoita ja asioita niin, että vieras kuulijakin ymmärtää ne. Myös sanavarasto on yli 4-vuotiaalla kehittyneempää kuin 3-

vuotiaalla. Normaalisti 4-vuotias hallitsee joitakin tuhansia sanoja. (Ojanen – Ritmala – Sivén – Vihunen – Vilén 2013: 136.) Mielikuvitus alkaa 4–5-vuotiaalla olla jo hyvin kehittyntä. Tämän ikäisellä alkaa olla jo paljon muistikuvia, elämyksiä, kokemuksia sekä sanavarastoa tarpeeksi kehittyneen mielikuvituksen rakentamiseksi. Mielikuvitus auttaa lapsia esimerkiksi ajatusten muodostamisessa ja käsiteiden ymmärryksessä. (Jarasto – Sinervo 1997: 52–54.) Lapsiryhmän muotoutumiseen vaikutti lisäksi vanhemmilta saatu suostumus, jota pyydettiin suostumuslomakkeella (Liite 1.). Lomakkeessa kerrottiin opinnäytetyömme tarkoitus sekä pyydettiin vanhempien suostumus lasten osallistumisesta opinnäytetyömme haastatteluihin sekä sadutuksiin.

Saatuamme luvat vanhemmilta aloitimme aineistonkeruun. Pidimme alkuun tuokion, jossa kerroimme lapsille opinnäytetyöstämme sekä ryhmäsadutimme lapsia. Lisäksi jokainen sai piirtää kuvan omasta perheestään (Kuva 1.). Kyselimme lapsilta piirtämisen lomassa, mitä heidän mielestään tarkoittaa olla perhe, koska perhe on hyvin subjektiivinen käsite. Kerroimme lapsille omista perheistämme etukäteen piirtämiemme kuvien avulla. Halusimme myös varmistaa, että puhuisimme samasta merkityksestä lasten kanssa. Tämän enempää emme lasten kanssa tutkielmamme aiheesta puhuneet etukäteen, sillä emme halunneet vaikuttaa lasten sanomisiin.

Kuva 1. E:n piirustus omasta perheestä (Isoveli, lapsi, isä ja äiti)

Haastattelimme sekä sadutimme lapsia niin, että tilanteessa oli vain toinen meistä sekä yksi lapsi. Olimme aina varanneet tuokioille rauhalliset mutta mukavat tilat. Haastattelut äänitimme nauhurilla ja sadutukset kuvasimme videokameralle, jotta tilanteet pystyttiin litteroimaan myöhemmin. Litteroinnin jälkeen purimme aineiston teemoittelemalla ja aloimme kirjata tuloksia, joista muodostimme johtopäätökset.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Seuraavassa osiossa tarkastellaan opinnäytetyömme tutkimusmenetelmiä; teemahaastattelua ja sadutusta. Kuvailimme myös tarkemmin aineistonkeruuprosessia.

6.1.1 Teemahaastattelu

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetyimmät haastattelumuodot ovat lomake-, teema- ja avoin haastattelu (Tuomi – Sarajärvi 2013: 74). Valitsimme toiseksi aineistonhankintamenetelmäksi teemahaastattelun, koska halusimme toteuttaa opinnäytetyömme mahdollisimman lapsilähtöisesti ja tuoda lasten ajatuksia esiin. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto, josta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu. Se tarkoittaa, että aiheeseen liittyvät keskeiset teemat ovat selvillä, mutta kysymysten muoto ja järjestys puuttuu. Tämä mahdollistaa sen, että voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myönteillen. Lähtökohtana on, että vastaaja on subjekti, kenelle annetaan mahdollisuus tuoda itseään koskevat asiat esille. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 204–209.) Me työsämme pidämme lasta haastattelun subjektina, kenen näkemys aiheeseen on arvokasta tietoa. Tutustuimme lapsiin ennen aineistonkeruun aloittamista. Lapsiryhmä osoittautui hyvin vilkkaaksi, mutta jokainen lapsi näyttäytyi yksilönä, jonka vuoksi päätimme haastatella lapsia yksin.

Teemahaastattelu toteutetaankin yleensä yksilöhaastatteluna. Tavoitteena on, että vastaaja voi antaa kaikista teema-alueista oman kuvauksensa kokemusmaailmansa kautta. On haastattelijan vastuulla, että haastattelu pysyy sovituissa teemoissa. Vaikkakin puhutaan, että kysymysten järjestys ei ole selvillä, niin on haastattelijalla silti oltava jokin käsitys siitä, missä järjestyksessä kysymykset on järkevää haastateltavalle esittää, jotta kaikki aihealueet tulee käsiteltyä. (Vilka 2005: 100–104.) Pyrimme muodostamaan haastattelutilanteista mahdollisimman mukavat ja rauhalliset, joten haastattelut tehtiin erillisessä tilassa ja haastattelun kesto määräytyi täysin lapsen jaksamisen mukaisesti, kuten myös Kyrölampi-Kylmänen (2007: 68–74) painottaa. Haastatteluita teimme lapsille ennestään tutuissa tiloissa, kuten leikkihuoneessa. Jokainen lapsi haastateltiin kerran, keskimäärin haastattelut kestivät noin viisitoista minuuttia. Kaikki haastattelut äänitettiin myöhempää käsittelyä varten.

Haastattelu on vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa lapsi ja haastattelija luovat yhdessä tuloksellisuutta. Lapsen näkökulmasta on erityisen tärkeää, aineistonkeruun ja luotettavuuden kannalta, että lapselle on tarkoin kerrottu, mihin hänen sanomansa vaikuttaa ja mihin sillä pyritään. Jos lapsi ei luota tutkijaan, ei hän välttämättä vastaa kysymyksiin avoimesti, vaan tavalla jota tutkija odottaa. Haastattelun yksi tärkeimmistä elementeistä on lapsen oma kieli ja sitä kautta kehitystason huomioiminen. (Alasuutari 2005: 147–162.)

Mikäli tutkija ja lapsi eivät puhu samaa kieltä, voi tutkija tulkita lapsen sanoman täysin väärin, mikä vääristää tutkimustuloksia (Alasuutari 2005: 147–162). On hyvä kokeilla kysymyksiä etukäteen vastaavalle kohderyhmälle, jotta kysymysten vakuuttavuus tulee esille ennen varsinaista toteutusta. Tärkeää on löytää kysymyksissä oleville sanoille samat merkitykset yhdessä lapsen kanssa. Merkitysten tulee olla lapsen kokemusmaailmasta, ei aikuisen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007: 68–74.) Toteutimme haastattelut ennalta laadittujen teemojen ja apukysymysten (Liite 2.) pohjalta. Haastattelun apukysymyksiä kokeilimme vastaavalle ikäryhmälle ennen varsinaista toteutusta ja muovasimme runkoa sen pohjalta lopulliseen muotoonsa. Lisäksi teimme Facebookissa kyselyn, jossa selvitimme muilta ihmisiltä heidän näkemyksiään siitä, miten kohderyhmämme ikäisiltä lapsilta olisi parasta kysyä vanhemmuuden herättämistä ajatuksista laadullisten tulosten takaamiseksi.

Pyrimme haastattelutilanteissa esittämään avoimia sekä helposti ymmärrettäviä kysymyksiä, jotta lapsi ei pystynyt suoraan vastaamaan ”kyllä” tai ”ei”. Haastattelutilanteissa esitimme tarkentavia kysymyksiä sekä selvensimme kysymyksiä, mikäli lapsi ei niitä ymmärtänyt. Saatoimme kysyä myös muitakin aiheeseen liittyviä kysymyksiä kuin mitä olimme etukäteen suunnitelleet, mikäli lapsi oli halukas kertomaan.

6.1.2 Sadutus

Sadutus on sadutettavan tarinan kirjaamista sana sanalta niin, että se tapahtuu avoimesti toisen nähden ja hänen läsnä ollessaan. Sadutus menetelmässä lapselle, nuorelle tai aikuiselle sanotaan:

Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat (Karlsson 2003: 116).

Tarinaa ei arvioida eikä tulkita millään muotoa. Lopuksi saduttaja lukee tarinan sellaisenaan ja antaa sadutettavalle mahdollisuuden muuttaa tarinaansa. (Karlsson 2003: 12.) Koska tarvitsimme aineistoa, joka vastaisi tutkimustehtäväämme, ohjeistimme lapsia kertomaan tarinan maailman parhaasta äidistä ja/tai isästä. Tätä kutsutaan aihesadutukseksi. Aihesadutuksen ideana on, että satu kerrotaan sovitusta aiheesta, mutta kertoja saa kuitenkin päättää, mitä haluaa kertoa (Karlsson 2003: 12). Lapsille jäi vapaus kertoa sellainen tarina, kuin he itse halusivat. Mikäli satu poikkesi aiheesta, emme keskeyttäneet emmekä ohjanneet lasta. Tarkoituksenamme oli antaa lapsille puheenvuoro ja itse olla toiminnassa kuulijana ja havainnoijana.

Valitsimme sadutusmenetelmän teemahaastattelun rinnalle, koska halusimme antaa lapsille mielekkään kokemuksen. Sadutus on menetelmänä lapsilähtöinen ja siinä saduttaja ja sadutettava ovat tasavertaisia. Satu syntyy heidän välisestään vuorovaikutuksesta. Siinä saduttaja aidosti haluaa kuulla, mitä lapsella on kerrottavanaan. Sadutus on hyvä menetelmä silloin, kun halutaan saada tietoa lapsen ajatuksista. Sadutuksen on osoitettu vahvistavan lapsen itsetuntoa ja luottamusta itseensä. Se tuo lapsille elämyksen tulla kuulluksi ja arvostetuksi. On tärkeää arvostaa ja saada näkyväksi lapsen sisäistä puhetta ja hiljaista tietoa. (Karlsson 2003: 116–120.)

Kun halutaan korostaa lasta tiedon tuottajana ja kuulla lapsen tarina, on syytä käyttää narratiivista tutkimus-orientaatiota. Siinä vuorovaikutus on vastavuoroista ja tutkija kuuntelee lasta. Tutkimustapana se korostaa lapsen ominaisia tapoja toimia ja ne huomioon ottamalla saadaan tilanne, jossa lapsi innostuu kertomaan tarinaansa. (Karlsson 2012: 23–46.) Sadutimme leikkihuoneessa, koska se on lapsille tuttu ja mielekäs ympäristö. Ajankohdiksi valikoituivat useimmiten aamupäivät ennen ruokailua, koska silloin saimme rauhalliset tilat parhaiten käyttöömmekä näin lapsille jäi myös aikaa leikkimiseen ennen tai jälkeen sadutuksen. Koska lapset olivat suurimmaksi osaksi meille jo ennestään tuttuja, tulivat he mielellään mukaamme kertomaan satua. Sadutimme kaiken kaikkiaan kuusi lasta. Yksi lapsista jäi saduttamatta aikataulullisten erojen vuoksi. Videokuvausimme kaikki sadut, joihin olimme saaneet luvan, yhden sadun nauhoitimme ääninauhurilla. Otimme riskin, sillä tiedostimme, että joitakin lapsia videokuvaaminen saattaisi jännittää tai muuten häiritä keskittymistä. Jokaiselle lapselle kerroimme videokamerasta ja kysyimme lapsilta vielä erikseen luvan kuvaamiselle. Korostimme myös, että video olisi mahdollista nähdä sadun jälkeen, mistä lapset innostuivat. Lapsi sai täysin valita sadun pituuden ja aiheen sen pohjalta, mihin olimme alussa ohjeistaneet. Lapset saivat käyttää

aiemmin piirtämiään kuvia (Kuva 2. & Kuva 3.) perheestään apunaan, mikäli sadun aloittaminen tuntui vaikealta. Lapset kertoivat satuja innokkaasti, mutta vielä mielenkiintoisemmalta tuntui lapsista katsoa itseään nauhalta sadun jälkeen. Lasten ilmeistä paistoi tyytyväisyys sekä ylpeys omaa satuaan kohtaan.

Kuva 2. F:n piirustus omasta perheestä (Kaveri, kaverin äiti, vaari, mummi, mummin mies, äiti, lapsi ja isi)

Kuva 3. B:n piirustus omasta perheestä (Lapsi, äiti ja isä)

6.2 Sisällön käsittely ja analysointi

Aineiston keräämisen jälkeen litteroimme haastattelut sekä tarkistimme videomateriaaleista lasten kertomat sadut, vaikka olimmekin kirjoittaneet ne jo sanasta sanaan ylös. Litteroinnilla tarkoitetaan tallenteiden, kuten äänitteiden, kirjoittamista auki kirjalliseen muotoon. Tällöin niitä on helpompi analysoida ja tulkita. (Kananen 2010: 58.) Litteroinnin jälkeen aloitimme varsinaisen sisällönanalyysin. Sisällönanalyysia tehtäessä on valittava tarkasti, mitä tekstistä halutaan löytää ja nostetaan vain se esille. Esille nostettava asia ilmenee yleensä tutkimuksen tarkoituksesta. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 91–92.) Analyysitekniikkana käytimme teemoittelua. Siinä saatua aineistoa pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaisesti. Aineistosta etsitään ensin teemoja eli aiheita ja niihin liittyviä näkemyksiä. Yleensä teemoittelu on luonnollista valita, mikäli käyttää teemahaastattelua, sillä sen teemat auttavat jo muodostamaan jäsenyyksen aineistossa. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 93.)

Tutkimusetiikan peruseriaatteisiin kuuluu suojata tutkittavien henkilöllisyys eli heidän tulee saada pysyä anonyymeinä (Mäkinen 2006: 114). Lasten anonymiteetin turvasimme niin, että lasten nimien sijasta käytimme aakkostusta. Saadun aineiston numeroimme

siten, että piirustus on numero 1, teemahaastattelu on numero 2 ja sadutus numero 3. Esimerkiksi seuraavasti; Maija on kirjain A ja Matti kirjain B, joten opinnäytetyöstä ei selviä lasten henkilöllisyydet eikä esimerkiksi sukupuoli, vaan esimerkiksi kirjain-aakkosyhdistelmä A2, joka tarkoittaa Maijan teemahaastattelua.

Aineistoa käsitellessämme huomioimme ikäryhmämme lasten ajattelun kehityksen tason. Ajatuksen kehitysvaihe, jossa tutkimusryhmämme ikäiset, eli 4–5-vuotiaat ovat, voidaan jakaa esikäsitteelliseen ja intuitiiviseen vaiheeseen. Ensimmäinen sijoittuu ikävuosiin 18 kk–4,5 vuotta ja jälkimmäinen ikävuosiin 4,5 v–7 v. Esikäsitteellisessä sekä intuitiivisessa vaiheessa lapsen ajattelu on hyvin minäkeskeistä ja hän ei välttämättä ymmärrä, etteivät muut ajattele asiaa samoin kuin he itse. Esikäsitteelliselle vaiheelle on tyypillistä, että lapsen arviot ja näkemykset perustuvat hänen omiin kokemuksiinsa ja hän olettaa näkemyksien olevan kaikilla samoja. Välittömät havainnot vaikuttavat tässä vaiheessa myöskin hallitsevasti lapsen ajatteluun. Tyypillistä tälle vaiheelle, kuten myös intuitiiviselle vaiheelle, on se, ettei lapsi vielä ymmärrä asioiden tai määrien pysyvyyttä. Vasta intuitiiviseen vaiheeseen siirryttäessä lapsi alkaa ilmoittaa syitä ajatuksilleen ja uskomuksilleen. Hän saattaa esimerkiksi kertoa, että auto liikkuu, joten se on elävä. Intuitiivisessakin vaiheessa lapsen on vielä vaikeaa pysyä keskusteltaessa aiheessa ja säilyttää tietty mielipide jostakin asiasta. (Beard 1971: 25–29, 57–69, 76–97.)

Tulostimme aluksi kaikki litteroidut haastattelut sekä sadut. Päätimme aloittaa aineiston käsittelyn litteroiduista haastatteluista ja erottelimme oleelliset asiat leikkaamalla jokaisen kysymyksen ja vastauksen erikseen. Analyysiyksiköksi oli helppoa valita ajatuskonaisuus, sillä lapsen ajatus ei välttämättä kiteydy yhteen sanaan tai lauseeseen. Erottelun ja koko aineiston käsittelyn teimme yhdessä varmistaaksemme, ettei mikään oleellinen jää huomioimatta. Leikeltämme kaikki kysymys-vastaukset erilleen, laitoimme haastattelurungosta tulostettujen apukysymysten alle haastateltavien vastauksia. Lajittelimme ensin kaikki ensimmäisen haastatteluteeman vastaukset kaikkien haastateltavien osalta ja tämän jälkeen siirryimme vasta seuraavaan. Näin kävimme kaikki haastattelut läpi.

Lajittelimme aineiston ensin niin, että oranssiin kartonkiin tuli haastattelun ensimmäisen osan kysymykset vastauksineen liittyen teemaan ”mitä lapsi pitää tärkeänä vanhemmassa”. Siniseen kartonkiin tuli toisen osan kysymykset vastauksineen, eli ”mitä lapsi toivoo vanhemmalta” ja ruskeaan kartonkiin tuli kolmas teema, eli ”miltä lapsesta tuntuu olla erossa vanhemmasta”. Kysymyksiä ja vastauksia laitellessamme kartonkeihin

teimme jälleen erottelua oleellisen ja epäoleellisen suhteen, jolloin karsimme taas osan aineistosta pois.

Työskentelymme jatkui niin, että tarkastelimme lajiteltua materiaaliamme yhtä aikaa ja tiivistimme aineiston selkeäksi kokonaisuudeksi. Teemamme selkiytyivät tämän aikana seuraaviksi; vanhemmuuden roolit, perheen yhteiset hetket sekä ikävä, paha mieli ja niiden helpottaminen päiväkodissa/kotona. Tämän jälkeen pelkistimme lasten vastauksia ja etsimme yhtäläisyyksiä. Toinen luki kysymyksiä ja vastauksia kysymys kerrallaan ja toinen kirjoitti koneelle vastauksen pelkistettynä, eli listasimme esimerkiksi kaikki hyvään äitiyteen liittyvät vastaukset allekkain pelkistettynä. Pelkistettyjen vastausten perään jätimme vastanneiden kirjain-aakkosyhdistelmät, jotta pysyimme selvillä kuinka moni lapsista oli vastannut kysymykseen ja vastannut esimerkiksi saman asian. Pelkistetyt vastaukset tulostimme ja lajittelimme teemojemme alle. Vanhemmuuden rooli -teeman alle järjestelimme vanhemmuuden roolikartan mukaisesti lasten vastaukset. Vastausten selkiyttämiseksi käytimme vanhempi termiä termien äiti ja isä sijaan. Pelkistäminen tapahtui seuraavanlaisesti:

Haastattelija: Millainen on hyvä äiti?

C: Sellainen että pesee hampaat.

Pelkistettynä: Hyvä äiti huolehtii lapsen hygieniasta. (= vanhemmuuden päärooli: huoltaja -> alarooli: puhtaudesta huolehtija)

Useaan kertaan tarkasteltuamme, lajiteltuamme ja selkiytettyämme aineistoamme saimme rakennettua selkeät sekä johdonmukaiset pääteemat sekä niiden alateemat tulosten muodostamiseksi.

Haastatteluaineiston käsittelyn jälkeen siirryimme käsittelemään ja analysoimaan satuja. Lasten sadut olivat hyvin erilaisia ja eripituisia. Kaikki sadut ainakin osakseen kertoivat ymmärrettävästi vanhemmuudesta. Luimme sadut yhdessä useaan kertaan ja etsimme tutkimustehtävän kannalta oleellista tietoa. Erottelimme saduista oleelliset asiat, ja koska luonnolliselta tuntui, lajittelimme ne vanhemmuuden roolikartan osa-alueiden alle samaan tapaan kuin osan haastatteluaineistosta.

7 Tulokset

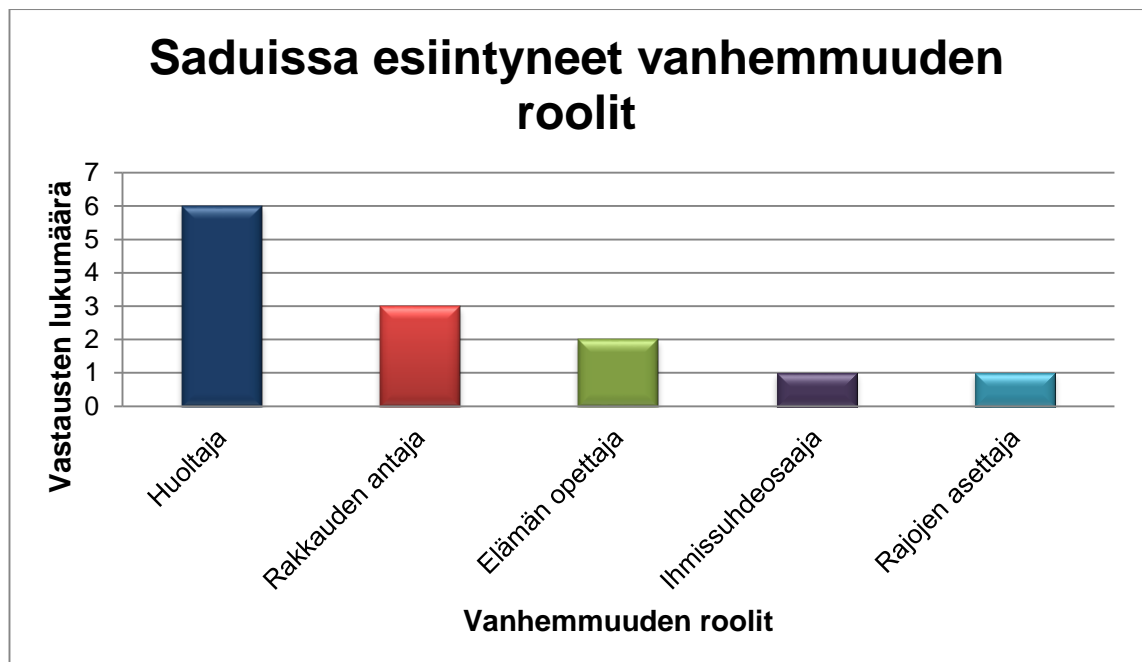
Tarkastelimme saduista sekä haastatteluista saamiamme tuloksia aineistosta nousseiden kolmen teeman kautta, joiden mukaan tulokset jaottelimme. Teemat ovat: 1) vanhemmuuden roolit, 2) perheen yhteiset hetket sekä 3) ikävä, paha mieli ja niiden helpottaminen.

7.1 Vanhemmuuden roolit

Käsittelimme saduista sekä haastattelun ensimmäisestä osiosta saamiamme tuloksia vanhemmuuden roolikarttaa apuna käyttäen, sillä analyysivaiheessa ne luonnollisesti nivoutuivat yhteen.

7.1.1 Saduissa esiintyneet vanhemmuuden roolit

Pyysimme lapsia kertomaan sadun aiheesta ”maailman paras äiti ja/tai isä”. Seuraavassa kuviossa havainnollistamme Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymän kehittämän vanhemmuuden roolikartan mukaan, millaisia vanhemmuuden rooleja lasten kertomissa saduissa esiintyi.

Kuvio 2. Saduissa esiintyneet vanhemmuuden roolit

Lasten saduissa ilmenneistä asioista suurin osa jakautui huoltaja-roolin alle, joita mainittiin kuusi kertaa. Huoltajan rooliin luokiteltavia asioita esiintyikin lähes kaikissa lasten saduissa. Vanhempi nähtiin tarinoissa muun muassa sairaanhoitajana, ruuan antajana sekä elämysten tarjoajana kuten seuraavissa sadun osissa ilmenee:

Ja sitten sille laitettiin lääkettä ja elämää ja tähtii ja myös sitten laitettiin laastarii, paljon laastalii, sata laastalii ja sitten se parantui. (D3)

Olipa kerran äiti mikä oli mun kotona ja mikä laitto mulle ruokaa. (G3)

Me ollaan käyty syksyllä huvipuistossa. Me ollaan käyty myös vesipuistossa kaks kertaa. Ne oli tosi kivoja paikkoja. (E3)

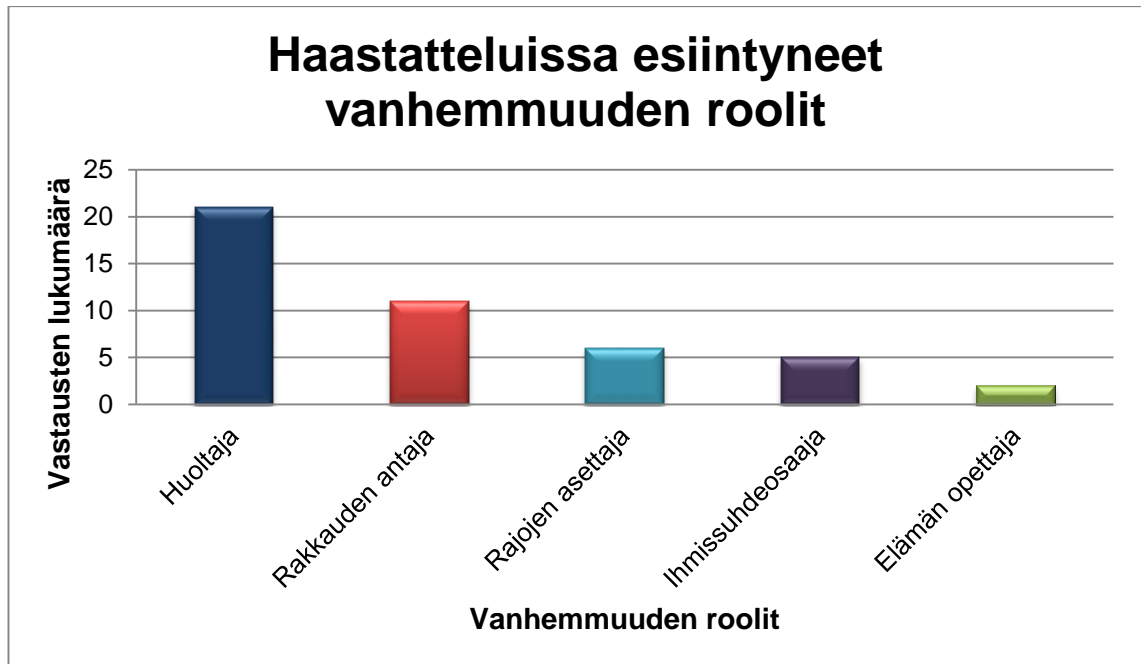
Rakkauden antaja-roolin osuus vastauksissa oli lähes puolet, joita saduista löytyi kolme kertaa. Vanhempi nähtiin saduissa muun muassa suojelijana sekä hellyyden antajana. Kolmanneksi eniten saduissa ilmeni elämän opettajan-rooli, joka esiintyi kaksi kertaa. Vanhempi nähtiin saduissa perheen perinteiden ylläpitäjänä sekä suvun juuriin tutustuttajana:

Kävin isin kanssa pohjosessa mummolassa. Käydään myös äidin kanssa mökillä ja mummolassa. (B3)

Vähiten saduissa ilmeni ihmissuhdeosaajan-rooli sekä rajojen asettajan-rooli, joita molempia esiintyi saduissa vain kerran. Ihmissuhdeosaajan-rooli näkyi saduissa vanhemman ja lapsen kyläilemisenä vieraiden luona ja rajojen asettajan-rooli ilmeni lapsen käytöksen rajaamisena.

7.1.2 Haastatteluissa esiintyneet vanhemmuuden roolit

Selvitimme haastatteluissa lapsilta muun muassa millainen on heidän mielestään hyvä äiti/isä ja mitä tarkoittaa olla äiti/isä. Lisäksi keskustelimme siitä, mikä on paras asia heidän äidissään ja isässään. Luokittelimme lapsilta saamamme vastaukset (Kuvio 3.) saman vanhemmuuden roolikartan mukaan, kuin mitä käytimme saduissa ilmenneiden roolien jäsentämiseen.

Kuvio 3. Haastatteluissa esiintyneet vanhemmuuden roolit

Lasten haastatteluvastauksissa, kuten myös saduissa, korostui odotetusti huoltajan rooli. Kuusi seitsemästä haastateltavasta lapsesta toi esille monipuolisesti erilaisia asioita (21/45 vastauksista), joita voidaan liittää kuuluvaksi huoltajan roolin alle. Eniten lapset näkivät huoltajan virikkeiden tarjoajana, kuten yhteisen tekemisen mahdollistajana sekä elämysten antajana.

Lasten mukaan vanhemman kuuluu viettää aikaa lapsen kanssa erinäisten tekemisten kautta, kuten leikkien, pelaten ja piirtäen. Erilaiset retket perheen kesken koettiin myös tärkeinä. Lisäksi lapset toivoivat, että vanhemmat antaisivat heille enemmän kivoja tavaroita, kuten kirjoja, leluja ja päivittäistavaroita.

Me voitais äitin kaa vaikka pelaa. (A2)

No voitais mennä vaikka vesipuistoon. (E2)

No toivoisin vihreän repun. (C2)

Lapset toivat esille myös muita huoltajan roolin osa-alueita, kuten ruoan antaja, levon turvaaja, puhtaudesta sekä ympäristöstä huolehtija. Lasten mukaan hyvä vanhempi hankkii ja tekee ruokaa, huolehtii lapsen iltarutiineista ja hygieniasta sekä kodin siisteydestä.

Se tekee ruokaa. Herkkuja ja keksiä ostaa. (B2)

Voi peitellä lapsen ja laulaa tuutulaulun ja lukea iltasadun. (F2)

Sellainen että pesee hampaat. (C2)

Toiseksi eniten vastauksissa näkyi vanhempi rakkauden antajana. Lasten mukaan vanhemman tulee antaa hellyyttä, suojella sekä hyväksyä lapsi sellaisena kuin hän on. Vastauksissa ilmeni, että lapsille on tärkeää vanhempien yhdessäolo sekä suoranainen hellyyden saaminen vanhemmalta. Myös rajojen asettaminen nähtiin rakkauden osoituksena. Lasten mukaan on tärkeää, että vanhemmat tykkäävät heistä.

No, se voi nostaa lapsen syliin. (F2)

Kun se on se että on hyvä suostua äitin sanoihin. (C2)

Äiti tykkää musta. (D2)

Lähes puolet lapsista näki yllättäen rajojen asettamisen myös yhtenä vanhemmuuteen kuuluvista tehtävistä. Lapset ajattelivat, että on vanhemman vastuulla valvoa ja rajata lapsen käytöstä sekä he ymmärsivät, että aikuisen on joskus sanottava ei. Rajojen asettamiseen kuuluu myös arkirutiineista ja rytmistä huolehtiminen sekä arjen säännöllisyyden takaaminen.

Siksi, se on ite aikuinen, se saa sanoa mitä haluaa. (G2)

Koska sen täytyy hoitaa lasta. (F2)

Ihmisuhteosaajan rooli nousi vastauksista esille epäsuorimmin sen moninaisuuden vuoksi. Sen voidaan nähdä olevan osa kaikkea vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä. Haastattelemamme lapset kokevat suhteellisen tärkeänä vuorovaikutuksen vanhempiensa kanssa. Lasten mielestä on hyvä varata aikaa pelkästään keskustelemiselle, mutta vanhemman on hyvä huomioida myös muut vuorovaikutuksen keinot, kuten leikkiminen.

Öö, äiti juttelee. (G2)

Leikkii mun kaa joka päivä. (B2)

Vain muutama lapsi toi vastauksissaan esille elämän opettajan-roolin. Lapset toivoisivat, että vanhemmat opettaisivat heille uusia ja erilaisia asioita, kuten pelejä. Yksi lapsista nosti esille myös eri juhlapäivien viettämisen tärkeyden.

Jos ei osaa pelata sellasta peliä, joka on ihan uusi, niin äiti voi opettaa. (F2)

Se voi opettaa mulle englantia. (F2)

Se antaa mulle synttäräkakun. (G2)

Yleisesti (4/7 haastatelluista) lapset toivat ilmi, että heidän omat vanhempansa ovat hyviä vanhempia. Näitä lasten vastauksia emme voineet jaotella mihinkään edellä mainituista, vaan koemme, että siihen miksi oma vanhempi on hyvä, voi kuulua useampikin vanhemmuuden rooli samanaikaisesti.

7.2 Perheen yhteiset hetket

Haastatteluiden toisessa osiossa selvitimme lapsilta, mitä he toivovat vanhemmiltaan. Luokittelimme osiosta saamamme aineiston kahteen; yhdessä vanhemman kanssa sekä tylsä vanhempi.

7.2.1 Yhdessä vanhemman kanssa

Kysyimme lapsilta, mitä he mielellään tekevät vanhempiensa kanssa ja mitkä olisivat asioita, joita he haluaisivat tehdä enemmän yhdessä. Aineistosta saamamme vastaukset jaoimme kahteen eri luokkaan. Ensimmäiseen luokkaan jaottelimme asioita, jotka tapahtuvat kotona ja toiseen luokkaan jäi muualla kuin kotona tapahtuva tekeminen.

Lasten vastauksista selkeästi suosituimmaksi kotona tapahtuvaksi tekemiseksi nousi pelaaminen yhdessä vanhempien kanssa. Tämän vastasi jopa kuusi seitsemästä lapsesta. Mitään erityistä lasten lempipeliä ei haastatteluissa noussut esiin, vaan kaikenlaiset pelit, kuten lautapelit sekä videopelit, olivat lasten mieleen. Yli puolet lapsista kokivat myös leikkimisen mieluisaksi tekemiseksi yhdessä vanhempien kanssa ja sitä toivottiin enemmän.

Kotona mä voin aina pelaa äidin kaa ja isän kaa. (E2)

No pelata mun supermariopeliä, mun pelikoneella. (F2)

Me leikitään (isin kanssa). (B2)

Lisäksi kaksi lapsista nosti piirtämisen suosikkipuuhakseen. Vastauksissa näkyi myös lasten yksilöllisyys. Yksi lapsista tykkäsi painia ja tehdä aarrekarttaa, kun taas toinen mielellään katselee elokuvia ja herkuttelee vanhempiensa kanssa.

Piirtämistä ja aarrekartan tekemistä ja muita juttuja. (B2)

No me voidaan kattoa elokuvia. (F2)

Aineistosta selvisi, että vaikka kotona on kiva touhuta yhdessä, niin myös muualla käyminen yhdessä vanhempien kanssa on lapsille tärkeää. Yleensä aikuisille niin arkiset asiat, kuten kauppareissut ja autoajelut, ovat lapsista hauskoja. Mitään yhtenäistä kodin ulkopuolista ajanviettopaikkaa ei vastauksista ilmennyt, vaan vastaukset olivat hyvin erilaisia lasten kesken. Mieluisaksi koettiin, niin linnanmäellä käyminen kuin lähipuistossa liukumäen laskeminenkin.

Lelukaupassa. Karkkikaupassa. (B2)

No autoajelusta. (C2)

Joskus mä menis linnanmäkiin äitin kaa ja se olis auki. (D2)

Mennä vaikka puistoon, et mä voisin laskee liukumäkeä. (E2)

Osa lapsista ei osannut nimetä mitään tiettyä lempipuuhaa vanhempiensa kanssa, vaan olivat sitä mieltä, että kaikenlainen tekeminen ja missä vaan käyminen on heistä kivaa. Tähän teemaan lasten tuntui olevan helppo vastata, koska moni lapsi antoi useamman kuin yhden vastauksen.

7.2.2 Tylsä vanhempi

Aina vanhempi ei ole lapsen mieleen ja yhteinen aika ei ole niin viihtyisää, joten kysyimmekin lapsilta, milloin vanhempi suututtaa ja milloin äiti tai isä ovat tylsiä. Yleisesti vastauksista nousi esille, että vanhemmat ovat ikävimpiä rajatessaan lasten toimintaa tai kun eivät huomioi lasta.

Aineistossa lapset toivat esille selkeästi kahta erilaista rajaamista. Tilanteita joissa vanhempi rajaa lapsen käytöstä sekä tilanteita jolloin vanhempi päättää arjen asioista lapsen puolesta.

Ku se ei anna mun vähän pelaa. (A2)

Se suututti tänään siksi että älä koske mihinkään kulhoon sormeilla. (G2)

Mä joudun nurkkaan äidin luona. (B2)

No koska se ei aina mun ottaa pillimehua ku käydään uimassa. (F2)

Aina vanhemmilla ei ole aikaa huomioida lasta ja se näkyi lasten vastauksissa. Lapsia suututtaa, kun vanhempi tekee omia juttuja, antaa huomiota jollekin toiselle tai kun ei vanhemmasta saa leikkikaveria.

Kun se tarvii Padia. (A2)

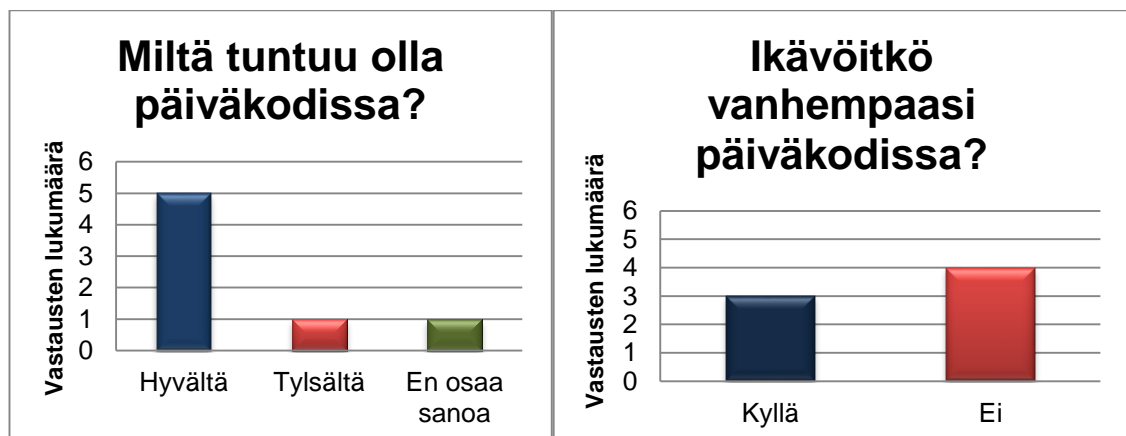
No koska se ei tahdo yhtään leikkiä mun kanssa. (F2)

Ku ne vaan juttelee äitin kaa. (F2)

Lapsia suututti selvästi enemmän toiminnan rajaaminen kuin huomion puute. Yli puolet vastauksista (11/18) koski lapsen toiminnan rajaamista. Mielenkiintoisena lisänä huomasimme aineistoa tarkastellessamme, että äidit selvästi suututtivat enemmän rajatessaan lasten toimintaa ja isiltä kaivattiin enemmän huomiota. Jotkut lapsista kuitenkin pitivät vanhempiaan kiltteinä, eivätkä vanhemmat suututtaneet heitä koskaan.

7.3 Ikävä, paha mieli ja niiden helpottaminen kotona/päiväkodissa

Haastatteluissa puhuimme lasten kanssa siitä, miten ikävä ilmenee päiväkodissa. Kysyimme lapsilta mikä helpottaisi ikävää parhaiten. Lisäksi selvitimme miten vanhemmat lohduttavat lasta kotona kun on paha mieli, jotta päiväkodin henkilökunta voisi hyödyntää vastauksia ikävän lievittämiseksi lapsen yksilöllisyyttä huomioiden.

Kuvio 4. Miltä tuntuu olla päiväkodissa?

Kuvio 5. Ikävöitkö vanhempaasi päiväkodissa?

Kysyimme lapsilta miltä heistä tuntuu olla päiväkodissa. Melkein kaikki lapset viihtyvät pääsääntöisesti hoidossa ollessaan. Kysyttäessä ikävästä vanhempia kohtaan, vastaukset jakautuivat aikalailta puoliksi.

Yleisesti lapset kokivat aikuisen fyysisen läsnäolon sekä läheisyyden ikävää helpottaviksi tekijöiksi. Lapset mainitsivat muun muassa halaamisen, itkemisen sekä silittämisen tuovan lohdutusta. Lisäksi vanhempien arkeen mukaan tuominen, esimerkiksi kuvan avulla, auttaa lapsia käsittelemään ikävää. Vain muutama lapsista mainitsi ajatusten keskittämisen muuhun toimintaan, kuten leikkimiseen ja ystävien kanssa olemiseen, ikävän pois viemiseksi. Yksi lapsista toi myös esille, että kun tietää vanhemman tulevan hakemaan, niin jaksaa paremmin odottaa.

No jos joku tulee mun viereen silittää. (F2)

Mä itken. (D2)

Kun menee odottamaan äitiä ja isää. (C2)

No pyydän jotain ottamaan äidin kuvan mun lokerosta, mut jos se on viety pois nii sitä sitten mä alan itkee. (F2)

Lapset kokivat päiväkodissa ikävää parhaiten helpottaviksi tekijöiksi aikuisen fyysisen läsnäolon sekä läheisyyden. Sama toistui kysyttäessä mikä kotona auttaa pahaan mieleen. Lapsia rauhoittaa vanhemman lähellä olo, sylissä oleminen sekä halaaminen. Lisäksi vanhemman sanallinen vakuuttelu siitä, ettei ole mitään hätää, tuo lapselle turvaa.

Mä nukun äidin sängyssä jos pelottaa. (A2)

Äitiä halaamalla. (G2)

Se sanoo et ei oo mitään hätää. (F2)

Myöskin samaan tapaan, kuin päiväkodissa, niin kotonakin auttaa ajatusten keskittäminen muuhun toimintaan, kuten leikkimiseen. Yksi lapsista myös koki, ettei kotona ole koskaan paha mieli. Ikävä ja paha mieli olivat toisille lapsista vaikeita pukea sanoiksi ja he vastasivatkin, etteivät tiedä mikä voisi auttaa.

8 Johtopäätökset

Vanhemmuuden roolikartan mukaan vanhemmuus jakautuu viiteen eri osa-alueeseen; huoltajaan, elämän opettajaan, ihmissuhdeosaajaan, rakkauden antajaan sekä rajojen asettajaan (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013). Tulostemme mukaan myös lapset ajattelevat, että vanhempi esiintyy heidän elämässään yllä olevien roolien kautta ja he näkevät vanhemmuuden laajana kokonaisuutena.

Tulkitsimme haastatteluvastausten pohjalta, että lapset näkevät vanhemman eniten huoltajana, johon kuuluu hyvin arkisia asioita, kuten ruuasta ja virikkeistä huolehtimista. Huoltajan roolin korostuminen vastauksissa saattoi johtua sen arkeen painottumisen sekä perustarpeiden tyydyttämiseen liittyvien asioiden takia. Lapsille on yleensä helpompaa sisäistää konkreettisia sekä joka päiväiseen elämään liittyviä asioita. Huoltajana vanhemman kuuluukin antaa lapselle ruokaa ja virikkeitä sekä huolehtia ympäristöstä ja puhtaudesta (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013). Myös aiemmat tutkimukset vanhemmuudesta osoittavat vanhemmuuteen kuuluvan muun muassa ruuanlaittoon sekä virikkeisiin liittyviä asioita. Kohderyhmä tutkimuksissa on koostunut lapsista aikuisiin. (Perälä-Littunen 2004: 159–162; Valkonen 2006: 38–53.) Voidaan siis sanoa, ettei iällä ole vaikutusta kokonais käsitykseen vanhemmuudesta, vaan jotkut asiat nähdään kaikissa ikäryhmissä perinteisinä vanhemman vastuutehtävinä.

Leikki-ikäinen lapsi tarvitsee vielä paljon hellyyttä, lohdutusta sekä hyväksyntää (Rautiainen 2001: 24–31). Haastattelemiemme lasten mukaan vanhemman tulee antaa hellyyttä esimerkiksi sylissä pitäen sekä hyväksyä lapsi omana itsenään. Hyvään vanhemmuuteen kuuluukin rakkaus, lohdutus, rajat ja turvan tuonti (Mattila 2011: 55–56). Lapset näkivät myös rajojen asettamisen osana rakkauden osoitusta. Vanhemman on tärkeää asettaa rajoja varhaisessa leikki-iässä, jotta lapselle tulisi perusturvallisuuden tunne (Rautiainen 2001: 25–27). Haastattelemamme lapset näkivät, että on vanhemman vastuulla huolehtia rajojen asettamisesta ja valvomisesta. He myös ymmärsivät, että vanhemman on joskus sanottava ei. Vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä on vuosien saatossa muuttunut vastavuoroisemmaksi. Oleellista on edelleen, että vanhempi tuo turvaa lapselle rutiinien ja rajojen kautta. (Rusanen 2011: 78–80.)

Tuloksissa ilmeni, että lapset kokevat suhteellisen tärkeäksi vuorovaikutuksen vanhempiensa kanssa. Toiset lapset kertoivat haluavansa enemmän sanallista vuorovaikutusta,

osa taas koki hyvän vuorovaikutuksen tapahtuvan pelien ja leikkien kautta. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää, että vanhemmalla on aikaa ihan vain jutella lapsen kanssa (Alijoki 1998: 17–19). On kuitenkin huomioitava, että vuorovaikutus ei ole pelkästään puhuttua, vaan se on myös paljon muutakin (Sinkkonen 2010: 269). Tuloksissa tätä osuutta oli vaikeinta tulkita sen moninaisuuden vuoksi. Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on oleellista, miten vanhempi ohjaa ja opettaa lasta (Alijoki 1998: 17–19). Lasten vastauksista ilmeni, että he toivovat vanhempiensa opettavan heille uusia asioita kuten pelien sääntöjä.

Pääsääntöisesti haastattelemamme lapset toivat oman vanhempansa esiin puhuttaessa hyvästä vanhemmasta. He eivät osanneet välttämättä määritellä, miksi oma vanhempi on hyvä. Vaikka vanhemmuuden roolikartassa vanhemmuus on jaoteltu eri osa-alueisiin, ovat roolit linkittyneet vahvasti toisiinsa. Vanhemmuus on hyvin kokonaisvaltaista. (Rautiainen 2001: 24.)

Käsiteltäessä lasten toiveita vanhemman kanssa yhdessä vietettyyn aikaan liittyen toivat he esille kotona sekä muualla tapahtuvaa tekemistä. Tuloksia tulkittaessa pystyi pelaamisen selkeästi nostamaan suosituimmaksi vastaukseksi. Voi olla, että pelaaminen vanhemman kanssa tuntui lapsista mukavimmalta sen takia, että vanhemmat itsekin ennemmin pelaavat kuin leikkivät lastensa kanssa (KaksPlus 2011). Moni lapsista kuitenkin toi esille, että haluaisivat vanhempien leikkivän enemmän heidän kanssaan. Vanhempien kuuluisikin leikkiä lastensa kanssa, vaikka kaikki vanhemmat eivät olekaan siihen valmiita (Alatalo 2014). Yhteiset askarteluhetket nousivat myös lasten vastauksissa esille. Taiteellinen ilmaiseminen kuuluukin leikkimisen kanssa lapsille luontaisiin tapoihin toimia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20). Tuloksia tarkasteltaessa pystyi näkemään perheiden sekä lasten yksilöllisyyden, lapset kokivat mieluisaksi puuhaksi perheen sisällä keksityt omat jutut kuten painimisen ja aarrekartan tekemisen. Onkin lapsesta riippuvaista, millainen vanhempi vastaa parhaiten hänen tarpeitaan (Sinkkonen 1997: 13–14).

Vaikka lapsista on hauskaa olla kotona yhdessä vanhempien kanssa, niin myös muualla käyminen on lapsista mieluisaa. Tuloksien mukaan lapsista arkisetkin asiat, kuten kauppareissut ja autoajelut ovat hauskoja. Aina ei tarvitse olla hienoa ohjelmaa ja toimintaa lapselle (Alijoki 1998: 17–19). Tämä näkyi myös tuloksissa, sillä joidenkin lasten mielestä ylipäätään yhdessä oleminen ilman sen ihmeellisempää tekemistä on tärkeää.

Lapset toivat myös esille, ettei vanhemman kanssa aina ole niin kivaa. Vanhemmat nähtiin ikävimpinä silloin, kun he rajasivat lapsensa toimintaa tai kun eivät antaneet tarpeeksi huomiota. Vanhemmuus ei ole aina helppoa, sillä siihen kuuluu paljon velvollisuuksia, joiden kautta vanhempi pyrkii muun muassa edistämään lapsensa hyvinvointia (Schmitt 2003: 315–319). Tuloksissa näkyi, että lapsia harmittaa kun ei saa päättää arjen asioista esimerkiksi ei saa pelata niin kauan kuin haluaa. Sinkkonen muistuttaa vanhempia kuitenkin siitä, ettei kaikkia lapsen toiveita tarvitse täyttää, sillä se voi olla haitaksi lapsen kehityksen kannalta (Sinkkonen 2010: 83–84). Lapsen kehityksen sekä turvallisuuden tunteen vahvistumisen kannalta olisikin hyvä, jos lasten vanhemmat sekä päiväkodin henkilökunta voisivat sopia lapseen liittyvästä kasvatustehtävästä laajemmin yhdessä.

Nykypäivänä vanhemmat eivät vietä tarpeeksi aikaa lastensa kanssa, minkä osoittavat myös Tilastokeskuksen (2014) tilastot; vanhemmat viettävät nykyisin vähemmän aikaa lastensa kanssa kuin yli kymmenen vuotta sitten. Aineistoamme käsiteltäessä havaitsimme, että myös lapset kaipaavat vanhempiaan ja heidän kanssaan vietettyä aikaa. Uskomme tämän johtuvan muun muassa siitä, että lapset viettävät suurimman osan arjestaan päiväkodissa. Lasten vuorohoidossa vietetylle ajalle ei ole säädetty maksimi tuntimäärää (Hevonoja 2013). Haastattelemiamme lapsia harmitti, jos vanhemmalla ei ollut aikaa leikkiä tai vanhempi keskittyi johonkin muuhun asiaan enemmän kuin lapseen itseensä. Kansainvälisessä tutkimuksessa vanhemmat toivat esille yhdessä vietetyn ajan määrän olevan yksi hyvän vanhemmuuden mittari (Parker – Wang 2013: 4–7).

Pienistä lapsista ei ole kivaa olla erossa vanhemmistaan. Eroahdistus kuuluu lapsen normaaliin kehitykseen ja useilla lapsilla sitä esiintyykin päiväkotiaikana tai varsinkin aloittaessa päivähoitoa. (Harvard Health Publications 2008.) Kun lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, pystyy hän nauttimaan päiväkodin tarjoamista uusista kaverisuhteista sekä aktiviteeteista (Rantala 2011). Tähän perustuen, näemme hyvänä asiana, että haastattelemistamme lapsista viisi seitsemästä nauttii päiväkodissa olostaan. Voimmekin sanoa, että näiden lasten kohdalla turvallisuuden tunteen luominen on onnistunut toivotulla tavalla. Vaikka lapset nauttivat päiväkodissa olostaan, ikävöi osa kuitenkin vanhempiaan.

Tulosten mukaan jokainen lapsi tarvitsee yksilöllistä helpotusta ikävään, mutta yleisesti voidaan puhua fyysisen läsnäolon sekä läheisyyden tarpeesta. Haastattelemamme lapset kaipaavat halauksia sekä paijaamista kun ikävä iskee. Päiväkodin henkilökunnalla onkin tärkeä tehtävä siinä, miten he kykenevät vastaamaan lapsen ikävän ilmaisuihin ja

lohdutuksen tarpeisiin. Myös vanhempi voi vaikuttaa siihen, millaiseksi lapsi tuntee olonsa päiväkodissa ollessaan. Turvallisuuden tunnetta lisää se, että lapsi kykenee palaamaan mieliinsä kuvan vanhemmistaan sekä se, että vanhempi on kertonut lapselle etukäteen milloin tulee hakemaan. (Rantala 2011.) Lapsetkin kokevat asian niin, sillä heidän mukaansa ikävän yllättäessä kuva vanhemmista helpottaa oloa. Yksi lapsista toi myös ilmi, että tieto vanhemman tulemisesta hakemaan, lisää turvallisuuden tunnetta.

Halusimme selvittää tutkielmassamme myös, mikä helpottaa pahaan mieleen kotona, jotta tuloksia voitaisiin hyödyntää päiväkodissa ollessa lapsen ikävää käsiteltäessä. Päiväkodissa ikävään auttoi parhaiten samat asiat kuin kotona pahaan mieleen; aikuisen fyysinen läheisyys sekä läsnäolo. Voimme siis todeta, että lapsen halaaminen sekä sylissä pitäminen luo lapselle turvaa ja sitä kautta lapsen hyvinvointi lisääntyy. Vuorohoidossa tulisi ehdottomasti keskittyä enemmän lasten yksilöllisiin huomionosoituksiin sekä tunne-elämäkasvatukseen, kuin aikatauluista ja ohjelmanumeroista huolehtimiseen.

Mielenkiintoisena asiana näemme, että lapset kokevat vanhemmuuteen kuuluvan täysin samoja asioita, kuin miten teoreettinen viitekehuksemme vanhemmuutta määrittelee. Ei ole yllättävää, että lapset haluavat viettää yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa lapsille ominaisin tavoin, kuten leikkien. Tämä vanhempien sekä varhaiskasvattajien tulisi ottaa huomioon ajassa, jonka he lasten kanssa viettävät. Lisäksi lapset toivat odotetusti esille sen, mikä heidän ikätasolleen kuuluu; lapset tarvitsevat ja haluavat läheisyyttä perusturvallisuuden tunteen vahvistumiseksi. Varsinkin vuorohoidossa työskentelevien varhaiskasvattajien tulisi huomioida riittävä läheisyyden osoittaminen lapselle lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.

9 Pohdinta

Opinnäytetyöllämme halusimme tuoda näkyvämmäksi vuorohoidon lapsia. Tällä hetkellä vuorohoidolle ei ole olemassa omaa lakia, vaan päivähoitolaki määrittelee suuntaviivat sen toiminnalle (Laki lasten päivähoitosta 36/1973: 11§). Näemme, että päivähoitoa ei voi samaistaa vuorohoitoon, vaan ne ovat kaksi erilaista hoitomuotoa. Olemme huomanneet, että vuorohoidossa lapsen ja perheen kohtaaminen on kokonaisvaltaisempaa ja haasteellisempaa kuin päivähoidon puolella. Kuten aiemmin olemme tuoneet esille, ei vuorohoidolle ole maksimi tuntimäärää. Lapset viettävät paljon aikaa vuorohoidossa, jo-

ten sitä voidaan verrata melkein lapsen toiseksi kodiksi, tai kolmanneksi, mikäli vanhemmat ovat eronneet. Näin ollen lapsen hyvinvoinnin sekä kasvatuksen kannalta vanhempien sekä päiväkodin yhteistyö korostuu. Kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi lapsen äänen tulisi tulevaisuudessa nousta enemmän kuuluviin. Varhaiskasvatussuunnitelman (2005:15) mukaan lapsen hyvinvoinnin kannalta on oleellista, että hän tulee kuulluksi ja nähdyksi. Vuorohoitolakia laadittaessa tulisi selvittää eri näkökulmista vuorohoidon vaikutuksia lasten ja perheiden hyvinvointia koskien.

Etsiessämme keväällä 2014 yhteistyöpäiväkotia, saimme kuulla muiltakin tahoilta kuten, Kaapatut Lapset Ry:n sekä SOS-Lapsikylän henkilökunnalta aiheemme tärkeydestä. Ulkopuolisten tahojen palautteen ansioista saimme lisää luottamusta aiheemme tutkimisen merkityksellisyydestä. Halusimme opinnäytetyöllämme tuottaa hyödyllistä tietoa työelämäyhteistyöpäiväkodillemme, jota myös me voisimme tulevaisuudessa hyödyntää. Yhteyshenkilömme toi esille, että he tulevat hyödyntämään opinnäytetyöstämme saatuja tuloksia varhaiskasvatuskeskusteluissa. Hänen mielestään vanhemmille on merkityksellisempää kuulla keskustelut aloitettavan ”teidän lapsenne mielestä..” kuin, että sanoisi ”meidän mielestämme..”. Asioiden esittäminen lapsen näkökulmasta edistää hänen mielestään kasvatuskumppanuutta, johon työllämme pyrimmekin vaikuttamaan. Yhteyshenkilömme mielestä vuorohoitoon tulisi laatia oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka vastaisi paremmin vuorohoidossa olevien lasten tarpeita. Työelämäyhteistyöpäiväkotimme pyynnöstä, otimme yhdeksi teemaksi selvittää miltä lapsista tuntuu olla erossa vanhemmistaan ja miten aikuinen voisi ikävää parhaiten helpottaa. Yhteyshenkilömme mukaan varhaiskasvattajat saivat tutkielmamme myötä paljon hyvää tietoa lasten omista toiveista ja tunteista, joita he hyödyntävät nyt itse käytännön työssä. Eritoten tieto lapsen mahdollisiin huoliin, kuten ikävään liittyen, oli ensiarvoisen tärkeää.

Olemme miettineet, kuinka mielenkiintoista olisi ollut tutkia aiheitamme vertailevana tutkimuksena, eli toisena tutkimusjoukkona olisi ollut ryhmä lapsia päivähoidon puolelta. Tällöin olisi voinut vertailla paremmin vuorohoidon vaikutuksia lasten vastauksiin. Nyt emme voi täysin sanoa jonkun vastauksen johtuvan vuorohoidosta. Lisäksi työmme on tapausesimerkki, eikä lasten vastauksia voida yleistää koskemaan kaikkien lasten ajatuksia. Aihetta voisi tutkia muillakin tavoin, kuten vertaillen vanhemman ja lapsen vastauksia keskenään. Lapsi arvostaa vanhemmissaan ehkä eri asioita, kuin mitä vanhempi pitää tärkeänä. Näemme työmme tulosten vahvistavan vanhemmuutta sekä lisäävän lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta, vaikka emme vanhempien näkökulmaa selvittäneetkään.

Saimme tutkimustehtävämme kannalta laaja-alaista tietoa, eivätkä lasten vastaukset jääneet pintapuolisiksi. Olimme onnistuneet laatimaan toimivan haastattelurungon lasten ikätasot huomioiden, jonka huomasimme lasten selkeistä vastauksista. Aineistoa tarkastellessa ymmärsimme, että joihinkin vastauksiin tarkennetut kysymykset olisivat olleet tarpeen. Aineistomme kuitenkin paljastaa, että lapsilla oli mielipiteitä aiheeseemme. Siitä huolimatta, että pyrimme tekemään haastattelutilanteista mieluisia lapsille ja olimme etukäteen huomioineet mahdolliset lasten vastauksiin vaikuttavat tekijät, saattoi lapsia jännittää, tulla väärinymmärryksiä tai jokin muu seikka kuten lasten mielikuvitus, vaikuttaa vastauksiin. Mietimme myös, että jäikö osallistujajoukosta pois lapsia, joilla olisi ollut toisenlaista sanottavaa vanhemmuudesta, sillä osallistumiseen vaikutti pitkälti vanhempien suostumus. Mikäli kaikki lapset olisivat saaneet osallistua, olisivat tulokset voineet olla erilaiset. Vaikka kasvattajilla on mahdollisuus tutustua opinnäytetyöhömmme Internetissä, halusimme varmistaa tulostemme näkyvyyden luomalla lasten ajatuksista koostuvan julisteen, jonka veimme yhteistyöpäiväkotiimme (Liite 3.). Juliste herätti päiväkodin työpöydissä, sekä lasten ja vanhempien keskuudessa mielenkiintoista keskustelua. Keskeisenä tavoitteenamme olikin tuoda lasten ajatukset vanhemmuudesta kasvattajien tietoisuuteen. Jotta päiväkodissa voidaan palata aiheeseemme myöhemmin, teimme lasten saduista päiväkotiin satukirjan.

Aineistonkeruumme sujui suunnitellussa aikataulussa. Haastatteluja tehdessämme huomasimme kehittyvämmä jokaisen kerran jälkeen. Mikäli olisimme harjoitelleet haastatteluja enemmän, olisivat haastattelut voineet olla luontevampia. Koska olimme perehtyneet tekemäämme haastattelurunkoon, teki se haastattelutilanteista keskustelelevampia kuulustelun sijaan. Haastattelut etenivät käsitteiden yhteisymmärryksessä, jonka voimme todeta johtuvan siitä, että olimme kokeilleet kysymyksiä etukäteen muille saman ikätason lapsille. Saduttaminen vastapainotti aineistonkeruutamme, sillä siinä lapsi sai tuoda haastattelua vapaammin itseään esille. Saduttaminen yksinään aineistonkeruumenetelmänä ei olisi mielestämme tuonut riittävästi materiaalia, vaan aineistomme olisi jäänyt puutteelliseksi. Haastattelut sen sijaan olisivat voineet yksinään riittää. Prosessin kannalta koemme tärkeäksi, että tunsimme lapset entuudestaan, toiset paremmin kuin toiset. Tutumpien lasten kanssa tilanteet olivat luontevampia molemmin puolin. Ensikerätaisiksi saduttajiksi onnistuimme mielestämme luomaan tilanteen, jossa lapsella oli hyvät olosuhteet sadun kerronnalle.

Perehdyimme ennen aineistonkeruuta laajasti muun muassa perhettä ja vanhemmuutta koskevaan teoriaan. Aineistoa analysoitaessa havaitsimme selkeää yhteensopivuutta lasten vastausten sekä vanhemmuuden roolikartan välillä, mikä lopulta muodostuikin tärkeimmäksi teoriaksemme. Työmme vakuuttavuuden vahvistamiseksi, halusimme laajalaisen kirjallisuuden lisäksi tuoda erilaisia asiantuntijoiden puheenvuoroja sekä mielenkiintoisia Internet-keskusteluja osaksi työtämme.

Opinnäytetyömme aiheen valinta oli onnistunut, sillä aihe kiinnosti koko prosessin ajan. Opinnäytetyötä tehdessämme toisen tuki ja avoin ilmapiiri oli avain onnistumiselle. Vaikka opinnäytetyö aiheutti ajoittain haasteita, niin jaksamisen kuin aikataulunkin suhteen, olemme kehittyneet niin tiedollisesti kuin taidollisestikin. Vahvimpana eteenpäin viejänä prosessin ajan on toiminut molempien täysi sitoutuminen. Koemme opinnäytetyömme opettaneen meille paljon tulevana ammattilaisina, niin lasten kuin perheidenkin kohtaamisessa. Sadutusta menetelmänä aiomme käyttää tulevaisuudessakin.

Vaikka itsellämme on ajatuksia vanhemmuudesta, emme ole antaneet niiden vaikuttaa työhömmе, ainakaan tietoisesti. Tiesimme alusta lähtien lasten olevan haastava tutkimusjoukko, joten suunnittelimme prosessin sitäkin tarkemmin. Suunnitelmallisuutemme ja joustavuutemme ovat mielestämme taanneet luotettavan opinnäytetyön. Luotettavuuden lisäämiseksi olemme siteeranneet lasten vastauksia sekä kuvanneet prosessin mahdollisimman totuudenmukaisesti ja lukijalle ymmärrettäväksi. Ennen tutkielman tekemistä perehdyimme erityisesti lapsitutkimuksen tekemiseen sekä siihen liittyviin eettisiin periaatteisiin ja pyrimme koko prosessin ajan noudattamaan näitä periaatteita. Työelämäyhteistyöpäiväkotimme myös erikseen mainitsi hyvästä eettisestä työskentelystämme sekä luontaisesta halustamme kehittää varhaiskasvatusta lasten ehdoilla. Koemme työstämme olleen lapsille ainoastaan hyötyä; lapset nauttivat, heidän mielipiteensä on tehty näkyviksi ja heidän ajatuksilleen on luotu merkitys.

Lähteet

Aina töissä n.d. Pelastakaa lapset. Pelastakaa lapset - verkkolehti. Verkkodokumentti. <<http://www.pelastakaa-lapset.fi/media/pelastakaa-lapset-verkkolehti/toiveaiheet/aina-toissa/>>. Luettu 21.1.2014.

Alasuutari, Maarit 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Ruusuvoori, Johanna – Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 145–162.

Alatalo, Mervi 2014. Pitääkö vanhempien leikkiä? Kasvun paikka. Leikki-ikä. Kaksplus 4/2014. 79–80.

Alijoki, Eila 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Asen, Eia 1995. Hyvässä ja pahassa. Perhe-elämän käsikirja. Salonen, Sirkka (suom.). Jyväskylä: Gummerus.

Asetus lasten päivähoidosta 239/1973. Annettu Helsingissä 16.3.1973.

Beard, Ruth M. 1971. Piagetin kehityspsykologia. Takala, Tuomas (suom.). Helsinki: Tammi.

Harvard Health Publications 2008. Eroahdistus. Harvard-julkaisut. Tohtori. Verkkodokumentti. <<http://www.tohtori.fi/?page=5575414&id=5497879>>. Luettu 18.7.2014.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2011. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Lasten päivähoito. Oppaita ja työkirjoja 2011:1. Verkkodokumentti. <http://www.sosiaaliporssi.fi/File/467c91d8-6598-43e2-a361-c115a47e2151/Helsingin_vasu2011.pdf>. Luettu 1.8.2014.

Hevonoja, Jaana 2013. Perheissä 24/7-arki yleistyy – miten pärjäävät lapset? Yle-uutiset. Verkkodokumentti. <http://yle.fi/uutiset/perheissa_247-arki_yleistyy__miten_parjaavat_lapset/6925882>. Luettu 18.7.2014.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jantunen, Marja 2011. Lapsilähtöinen kasvatusta. Teoksessa Jantunen, Timo – Lautela, Raija (toim.): Lapsilähtöinen esiopetus. Helsinki: Tammi. 6–11.

Jarasto, Pirkko – Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.

Jompero, Sanna 2013. MLL: Työnantajien tarjottava vanhemmille päivätöitä. Helsingin Sanomat 21.4. Verkkodokumentti. <<http://www.hs.fi/kotimaa/MLL+Ty%C3%B6nantajien+tarjottava+vanhemmille+p%C3%A4iv%C3%A4t%C3%B6it%C3%A4+/a1366508275220>>. Luettu 21.1.2014.

Jämsä, Juha 2008. Mitä moninaisuuden kohtaaminen vaatii ja antaa? Teoksessa Jämsä, Juha (toim.): Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 20–25.

Järvinen, Mervi – Laine, Anna – Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Järvinen, Ritva – Lankinen, Aila – Taajamo, Terhi – Veistilä, Minna – Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

KaksPlus 2011. Kuuluuko vanhemman mielestänne leikkiä lapsen kanssa? Mitäs nyt. Plussalaiset. Foorumi. Verkkodokumentti. <<http://kaksplus.fi/keskustelu/plussalaiset/mitas-nyt/1877113-kuuluuko-vanhemman-mielestanne-leikkia-lapsen-kanssa/sivu3.html>>. Luettu 2.7.2014.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111.

Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, Kirsti – Alasuutari, Maarit – Hännikäinen, Maarit – Nummenmaa, Anna Raija – Rasku-Puttonen, Helena (toim.): Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 91–108.

Karila, Kirsti – Nummenmaa Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.

Karlsson, Liisa 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Kasvatustieteiden tutkimuskeskös. Tutkimuksia 1/2000. Helsingin yliopisto. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Edita.

Karlsson, Liisa 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karlsson, Liisa 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson, Liisa – Karimäki, Reeli (toim.): Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 57. Jyväskylän yliopistopaino. 17–63.

Karttunen, Kirsti 2013. Pienten lasten vanhempia houkutellaan töihin joustavalla hoitorahalla. Helsingin Sanomat 25.12. Verkkodokumentti. <<http://www.hs.fi/kotimaa/Pienten+lasten+vanhempia+houkutellaan+t%C3%B6ihin+joustavalla+hoitorahalla/a1387938917459>>. Luettu 21.1.2014.

Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus.

Kaskela, Marja – Kronqvist, Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus.

Kinnunen, Saara 2005. Lapsen kehitykselliset haasteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa Salminen, Pirjo (toim.): Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakulttuuria. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus. 15–30.

Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Akateeminen väitöskirja. Kasvatustieteiden tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. Annettu Helsingissä 8.4.1983.

Laki lasten päivähoitosta 36/1973. Annettu Helsingissä 19.1.1973.

Mattila, Kati-Pupita 2004. Perhekeskeinen ja lapsilähtöinen asenne on yhteisön hyvinvoinnin kulmakivi. Teoksessa Inkinen, Ari – Juntunen, Asta (toim.): Tästä tulee tori. Näkökulmia turvalliseen kasvuun. Helsinki: Sininauhaliitto. 13–16.

Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkelä, Jukka – Jantunen, Timo 2011. Lapsen kasvu ihmisyyteen ja yhteisöllisyyteen. Teoksessa Jantunen, Timo – Lautela, Raija (toim.): Lapsilähtöinen esiopetus. Helsinki: Tammi. 70–80.

Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Ojala, Toini – Uutela, Antti 1993. Rakentava vuorovaikutus. Porvoo: WSOY.

Ojanen, Tuija – Ritmala, Marjo – Sivén, Tuula – Vihunen, Riitta – Vilén, Marika 2013. Lapsen aika. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Paajanen, Pirjo 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 30/2007. Helsinki: Väestöliitto.

Pajuriutta, Satu 2013. HS-analyysi: Kaikkien työaika ei sovi päiväkotien rytmiin. Helsingin Sanomat 9.5. Verkkodokumentti. <<http://www.hs.fi/kotimaa/HS-analyysi+Kaikkien+ty%C3%B6aika+ei+sovi+p%C3%A4iv%C3%A4kotien+rytmiin+/a1367987479751>>. Luettu 21.1.2014.

Parker, Kim – Wang, Wendy 2013. Modern Parenthood. Roles of Moms and Dads Converge as They Balance Work and Family. Pew Research Center. Verkkodokumentti. <<http://www.pewsocialtrends.org/2013/03/14/modern-parenthood-roles-of-moms-and-dads-converge-as-they-balance-work-and-family/>>. Luettu 20.3.2014.

Perheet ja laki 2011. Miten avioliitto eroaa avioliitosta? Oikeusapu. Oikeuslaitos. Verkkodokumentti. <<http://www.oikeus.fi/41244.htm>>. Luettu 20.11.2013.

Perälä-Littunen, Satu 2004. Cultural Images of a Good Mother and a Good Father in Three Generations. Tutkimus. Jyväskylän yliopisto.

Rantala, Janna 2011. Päivähoidossa olevan lapsen eroahdistus. Vanhemmuus. Artikkelit. Yle. Verkkodokumentti. <<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/12/22/paivahoidossa-olevan-lapsen-eroahdistus>>. Luettu 18.7.2014.

Rautiainen, Mari 2001. Vanhemmuuden roolit ja leikki-ikä (2–6 -vuotta). Teoksessa Rautiainen, Mari (toim.): Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen kuntaliitto. 24–31.

Ritala-Koskinen, Aino 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001. Helsinki: Väestöliitto.

Rusanen, Erja 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Oy Finn Lectura Ab.

Savikko, Maria 2013. ”ISKÄKI JOSKUS LEEGOILEE”. Lasten käsityksiä perheestä ja perheen ajankäytöstä. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos.

Schmitt, Florence 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.): Pe-sästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari 1997. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari 2010. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Sosiaali- ja terveysministeriö 1999. Varhaiskasvatuksen työryhmän muistio. Työryhmän muistioita 4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkodokumentti. <<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/kasvatusv.pdf>>. Luettu 23.5.2014.

Sosiaalivirasto 1999. Vuorohoito lasten päivähoidossa. Vuorohoidon työryhmän muistio. Helsingin kaupunki. Julkaisusarja A1/1999.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Tilastokeskus 2013. Isojen lapsiperheiden määrä pysynyt vakaana. Tilastot. Verkkodokumentti. <http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tie_001_fi.html>. Luettu 27.11.2013.

Tilastokeskus 2014. Vanhemmat viettävät lastensa kanssa entistä vähemmän aikaa. Ajankäyttötutkimus. Elinolot. Tilastot. Verkkodokumentti. <http://www.stat.fi/til/akay/2009/06/akay_2009_06_2014-02-06_kat_004_fi.html>. Luettu 25.3.2014.

Tilastokeskus n.d. Perhe. Käsitteet ja määritelmät. Verkkodokumentti. <<http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/kas.html>>. Luettu 27.11.2013.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, Leena 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, Eeva – Turja, Leena (toim.): Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 41–53.

Valkonen, Leena 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä? Viides- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset. Tutkimus. Jyväskylän yliopisto.

Vanhempainpäiväraha 2013. Kelan lapsiperhe-etuustilasto. Verkkodokumentti. <[http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/040613100800AS/\\$File/Lapsiperhe-etuustilasto_2012.pdf](http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/040613100800AS/$File/Lapsiperhe-etuustilasto_2012.pdf)>. Luettu 27.11.2013.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. 2. tarkistettu painos. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus.

Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013. Vanhemmuuden roolikartta. Roolikartat. Verkkodokumentti. <<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>>. Luettu 27.5.2014.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus 1989.

Ylitalo, Pertti (toim.) 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Äiti ja melukylän lapset 2014. Kuuluuko lasten kanssa leikkiä? Blogi. Verkkodokumentti. <<http://aitijamelukylanlapset.blogspot.fi/2014/04/kuuluuko-lasten-kanssa-leikkia.html>>. Luettu 2.7.2014.

Suostumuslomake vanhemmille

Hyvät vanhemmat!

Opiskelemme sosiaaliajaa Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Valmistumme sosio-
nomeiksi syksyllä 2014 ja opiskelumme kuuluu opinnäytetyön tekeminen varhaiskas-
vatuksen parissa. Opinnäytetyömme aineiston keräämme päiväkotia xxxx. Opinnäyte-
työmme tarkoituksena on kerätä tietoa lasten ajatuksista vanhemmuuteen liittyen, eli
mitä lapsi toivoo vanhemmalta, mitä lapsi pitää tärkeänä vanhemmassa ja miltä lap-
sesta tuntuu olla erossa vanhemmasta.

Tutkimusmenetelminä käytämme sadutusta sekä haastattelua. Lisäksi lapsi saa piirtää
kuvan perheestään. Sadutuksen tarkoituksena on antaa lapselle mahdollisuus kertoa
omia ajatuksiaan ja näkemyksiään sadun muodossa. Videokuvaamme lasten sadutus-
tuokiota aineiston luotettavuuden lisäämiseksi. Haastattelut aiomme nauhoittaa. Mikäli et
halua lastasi kuvattavan tai haastattelua nauhoitettavan, ei se ole este tutkimukseen
osallistumiselle. Opinnäytetyössämme emme käytä lasten oikeita nimiä, eivätkä lapset
tai päiväkotia ole tunnistettavissa. Olemme sitoutuneet noudattamaan salassapito- ja
vaitiolovelvollisuutta. Lisäksi tutkimusaineisto hävitetään heti tutkimuksen päätyttyä.
Opinnäytetyömme tulokset julkaistaan koulumme päättöseminaarissa sekä kirjallinen
raporttimme Theseus -tietojärjestelmässä Internetissä.

Pyydämme teiltä suostumusta lapsenne osallistumiselle opinnäytetyöhömmä. Osallis-
tuminen on vapaaehtoista ja lapsi voi sen keskeyttää missä kohtaa tahansa. Pyy-
dämme luvan myös lapselta itseltään henkilökohtaisesti. Saamamme tiedot käsitte-
lemme luottamuksellisesti.

Mikäli teillä herää kysymyksiä opinnäytetyöhömmä liittyen, ottakaa meihin yhteyttä!

Ystävällisin terveisin:

Anna Forsten
anna.forsten@metropolia.fi

Taia Bäckström
taia.backstrom@metropolia.fi

Lapseni saa osallistua tutkimukseen (ympyröi):

Kyllä Ei

Lastani saa videokuvata tutkimusta varten (ympyröi):

Kyllä Ei

Haastattelut saa nauhoittaa (ympyröi):

Kyllä Ei

Lapsen nimi:

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Teemahaastattelupohja

- Mitä tarkoittaa olla äiti/isä?

1. Mitä lapsi pitää tärkeänä vanhemmassa?

- Miksi äiti/isä on tärkeä?
- Mikä on paras asia äidissä/isässä?
- Mikä on kivointa/hauskinta mitä teet äidin/isän kanssa?

2. Mitä lapsi toivoo vanhemmaltaan?

- Mitä toivot äidiltä/isältä?
- Millainen on hyvä äiti/isä, mitä se tekee?
- Milloin äiti/isi on sun mielestä kaikkein tylsin?
- Milloin äiti/isi suututtaa sua?
- Mitä tekisit mieluiten äidin/isän kanssa?
- Onko jotain mitä haluaisit tehdä enemmän äidin/isän kanssa?

3. Miltä lapsesta tuntuu olla erossa vanhemmasta?

- Miltä sinusta tuntuu olla päiväkodissa?
- Onko sinulla ikävä kun olet päiväkodissa?
- Mitä teet kun on ikävä?
- Mikä auttaisi/helpottaisi ikävään?
- Missä tilanteissa sinulla on eniten ikävä?
- Miten äiti/isä auttaa kotona kun sinulla on paha mieli? Mikä muu auttaa jos jokin asia harmittaa?

Haluaisitko kertoa vielä jotain lisää?

Juliste lasten ajatuksista

